

Ludovít Štúr

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
37 / 2014
20. september 2014

Cena 0,50 €

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PODNIKATEĽ PAVEL ČUPKA
STAVIA NA MEČIAROV NÁVRAT
Strana 4.

ŠIROKOROZCHODNEJ TRATI
MÔŽEME UŽ LEN ZAMÁVAŤ
Strana 5.

PROFESOR PETER STANĚK
O EKONOMII SÚČASNOSTI
Strana 6.

VILÁGOŠ MAĐAROV
DODNES STRAŠÍ
Strana 8.

ŽIVOTNÉ A TVORIVÉ ÚDELY
SLOVENSKÝCH NÁRODOVCOV
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Ja sa síce všeobecne ničoho veľmi nebojím, no predsa len sa dosť obávam o budúcnosť vlastného okolia. Ako vravel aj napísal Ľudovít Štúr: „Postať nám je dobrá, na nej vieme držať zem, len nám treba ľudí vzdelávať, dať im to všetko, čo treba, aby mohli nielen do kostola, ale aj do úradu chodiť...”

Nuž, obávam sa, že ani do kostola, ani do úradu Slováč chodiť tak skoro v dostatočných počtoch nebude. Chodí azda po nákupoch, zatiaľ skôr záhradných potrieb, onedlho možno, nedaťbože, aj záhadných sebaobránných pomôcok či potrieb. Nikto z bežných Slovákov si zrejme nekúpi stíhačku či bombardér, stačí, ak by niekto vykopal na záhrade akékoľvek pozostatky nemeckej či sovietskej okupácie. Lebo aj také sme tu mali. Ak na to upozornia slovenskí historici, zrazu sú naše noviny citovane takmer ako nepriateľské voči demokracii.

Lenže práve naopak, my upozorňujeme na hlúposť ľudí, čo sa chvália tým, že poznajú dejiny a históriu, no veľmi často ju prekrúcajú. Tu treba povedať, že ak niekto má hoci aj akademický titul, no nie je schopný argumentačne diskutovať, asi je buď slabý historik, alebo dosť chorý človek...

Chorých interpretačných hlasov je veľa. Môžeme s nimi polemizovať, ale môžeme s nimi aj spoločne premlčať ich hlúpe somárstva. Som hrdý na to, že v tomto týždenníku som sa dočítal fakty aj analýzy o tom, čo sa dialo pred desiatkami rokov pri porážke fašizmu i bolševickej totality. Som smutný z toho, že vedecké kruhy platené štátnym rozpočtom pri tohtoročných okrúhlych výročiach buď mlčali, alebo pustili do sveta nehorázne bludy. Mýty bez faktov z dielne tiež vedeckej obce mi predkladajú pred mikrofón, ktorý azda niekto vo verejnoprávnom elektronickom médiu zdvihne a spolu sa spýtame: Prečo kľamete?! Kto vás živí?! Je vám dobre?! Chápate, že vraždíte budúcnosť vlastného potomstva?! Nuž, azda... Je tam niekto, čo nielen vie, ale aj odpovie?!

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Matica chce kovovú a obrazovú časť Národného pokladu venovať Slovákom

Poslanci parlamentu skúmali situáciu v Matici

Pavol JAVORSKÝ – Foto: Marek HANUSKA

Poslanci Národnej rady Slovenskej republiky vykonali 8. septembra poslanecký prieskum v Matici slovenskej. Dôvodom ich kontrolnej návštevy boli medializované informácie, že ustanovizeň nemá dostatok finančných prostriedkov, je zadlžená, uvažuje o odpredaji akcií tlačiarne Neografia, a. s., a nerieši problematiku straty Národného pokladu. Členovia Výboru NR SR pre kultúru a médiá na čele s predsedom výboru D. Jarjabkom (SMER-SD) sa v Matici zdržali takmer celý deň.

Okrem predsedu výboru prišli poslanci J. Viskupič (OLaNO), ktorý prieskum inicioval, M. Vášáryová (nezávislá), P. Abrahám (KDH) a nečlen výboru J. Mičovský (OLaNO).

■ OTÁZKY NA TELO

Poslanci predstaviteľov Matice nešetřili. Ich otázky skutočne riešili závažné problémy národnej ustanovizne. Spoločne ich položili vyše tridsať. Najviac sa týkali finančných problémov a nakladania so zdrojmi štátu. „Ako správca som poslancom vysvetlil, že Matica nakladá so štátnymi zdrojmi poskytnutými z ministerstva kultúry tak, ako jej ukladá zákon a zmluva s ministerstvom. Tieto zdroje dokonca šetríme. Za prvý polrok 2014 sme v čípaní na úrovni štyridsiatich siedmich percent. Reštrukturalizácia, ktorú som naštartoval pred dvoma mesiacmi, začína prinášať ovocie. Na mzdách v druhom polroku ušetríme vyše tridsaťtisíc eur. Žiadame ich použiť na rozvojové programy – vydavateľské a členské aktivity. Problém máme s nedostatkom vlastných – maticných zdrojov, ktoré sme v minulosti minuli. Výpadok vyplatenia dividend z Neografie zapríčinil deficit v tomto roku na úrovni štyristotisíc eur. S tým aktuálne bojujeme. Preto nemáme ani schválený rozpočet na rok 2014, lebo by nebol vyrovnaný,” uviedol pre SNN správca Matice slovenskej Maroš Smolec.

Zľava poslanci D. Jarjabek, J. Viskupič a M. Vášáryová

Predseda Matice slovenskej a zástupca osemdesiatich ôsmich percent akcií v tlačiarne Neografia, a. s., Marián Tkáč poslancov ubezpečil, že Matica neuvažuje o predaji Neografie. „Neografia nie je na predaj,” doslova uviedol. Podľa neho však bude Matica – ako majoritný majiteľ – žiadať od nezávislého manažmentu tlačiarne, aby začali generovať zisky už v roku 2015. Výpadok ich dividend pre ustanovizeň je podstatou maticných problémov.

■ NÁRODNÝ POKLAD

Podpredseda MS J. Šimonovič poslancov následne informoval o stave riešenia straty Národného pokladu. Matica podala trestné oznámenie na tri konkrétne osoby (bývalých predstaviteľov Mati-

ce) za zosnovanie zločineckej skupiny, ktorej činnosť smerovala k podvodu a defraudácii vložených peňazí Matice do Podielového družstva slovenské investície (PDSI). Podnet skúma prokuratúra. Zdôraznil, že kovová časť pokladu, ako aj obrazová sú uložené v budove Matice. Nárokuje si na ňu však Nadácia Matice slovenskej, ktorá nemá s ustanovizňou nič spoločné. Poslancov vyzval, aby pripravili zákon, kto má teda poklad spravovať. Matica slovenská chce kovovú a obrazovú časť Národného pokladu venovať štátu, všetkým Slovákom.

Poslanci vo všeobecnosti vyjadrili spokojnosť s podaním vysvetlenia. Maticiarov vyzvali, aby sa Matica uchádzala o dôstojné miesto v slovenskej spoločnosti a svoje zákonné povinnosti začala realizovať

v novom, modernom ponímaní. M. Vášáryová zdôraznila aj pre Slovenské národné noviny, aby sa už nezaoberali len minulosťou a hľadeli dopredu. J. Viskupič kritizoval, že Matica nemá prijatý rozpočet. Spolu s J. Mičovským na záver navštívili archív MS, ktorý sa pripravuje na digitalizáciu, a vyjadrili spokojnosť so stavom príprav objektov na digitalizovanie.

■ ZODPOVEDNOSŤ

Po vystúpení prvého podpredsedu J. Šimonoviča sa poslanci dotkli aj osobnej zodpovednosti predsedu Matice slovenskej M. Tkáča za súčasný stav ustanovizne. „Za predsedu Matice som nastupoval s víziou oživiť ju, zbaviť negatívnych posudkov, vyrovnáť sa s kauzami z minulosti, ako napr. stratou Národného pokladu. Je nepochybné, že Matica sa nanovo stala súčasťou slovenského verejného života, vinou objektívnych i subjektívnych faktorov chýbajú jej však peniaze. V rámci sebareflexie zaiste vidím chyby, ktoré sa udiali najmä v hospodárení Matice. Dnes však nie je vhodný čas na zásadné rozhodnutie, napríklad na moje odstúpenie z funkcie. Aktuálne sme za posledné mesiace naštartovali proces „čistenia stola“ v Matici, čo je úloha náramne zložitá a ja nechcem od nej utekať. Ak by sa nepodarilo tento proces dotiahnuť do konca, vyvodím z toho dôsledky aj voči sebe,” uviedol pre SNN predseda maticiarov.

3 OTÁZKY PRE:

Imricha KRUŽLIKA, súčasníka a svedka povstania

Povstanie Slovákov malo mnoho stránok

• V decembri oslávite stovku, ste najstarší maticiar, spomínate si na povstanie v auguste 1944?

Akoby nie a veľmi živo, povstanie prinieslo mnohé, nemalo však len jednu podobu, prinieslo aj mnohé, čo nemalo, či nemuselo byť, najmä po tom, čo nasledovalo, ale taký je život, taký je vývoj ľudstva. Osobnú spomienku mám veľmi živú, rukopis som odovzdal do redakcie SNN. Na oslavách ma zaujímalo, ako vystúpil nový prezident, že tam prišli tisíce ľudí... Spomínam si na povstalcu Romana Kaliského, s ktorým ma viaže dlhé priateľstvo, ten má v septembri už deväťdesiattri...

• Zdravotne to máte neľahké, sle-

dujete udalosti, ako ich vnímate?

No mám obmedzené možnosti sledovať televíziu alebo tlač, ale sledovať aktuálne udalosti sa dá aj inak, osobitne je mi ľúto to, čo sa deje v Ukrajine, že je konflikt medzi veľkými slovanskými národmi, a to krvavý, hynú ľudia. Pritom na oboch stranách ide o moc. Pokiaľ ide o ruskú stranu, o prezidenta Putina, tomu ide nielen o moc, ale aj o obnovenie toho, čo bolo, ale dejiny sa neopakujú, obnoviť čo len sčasti to, čo bolo predtým – čo ja viem za Stalina či Chruščova – to sa nedá, svet a ľudia sú dnes iní...

• Na maticnom valnom zhromaždení ste sa výzvou o nevyhnutnosti proeurópskej orientácie

a vyvarovania sa ľubivých izolovaných pokusov zapísali do formovania maticných názorov. Ako komunikujete s Maticou dnes?

Teším sa z každého telefonátu. Teraz je táto mníchovská adresa už moja definitívna. Srdečne pozdravujem všetkých, čo na mňa nezabúdajú, i tých, ktorým sa pripomínam, želim im zdar a pevné zdravie. Pokiaľ ide o noviny, pozdravujem mladých historikov, je dobré, keď majú priestor, je dobré, že slovenské dejiny sú aj pre mladú generáciu vzdelancov stále predmetom živého záujmu a SNN im dáva priestor....

Zhovárал sa Dušan D. KERNÝ
Foto: (red)

V SNN 38-39/2014
SI PREČÍTAŤE

■ Andrej Hlinka nie je minulosť, ale prítomnosť i budúcnosť Slovákov
■ Pripomínáme si významné výročie otca slovenského národa Andreja Hlinku
■ Hlinkove zásluhy o slovenský národ nikdy nepominú – nemôžeme na ne zabudnúť!

V budúcom roku by sa minimálna mzda mala zvýšiť na skoro štyristo eur

Dve stránky minimálneho platu

Štefan SAMSON – Foto: zdroj internet

Minimálnu mzdu môžeme definovať ako najnižšiu mzdu, ktorú musí dostať zamestnaný pracovník za svoju prácu, ak takáto mzda je štátom legislatívne ošetrená. Nie vo všetkých štátoch je minimálna mzda uzákonená a nie všetky štáty ju využívajú. Aj tam, kde ju v odmeňovaní využívajú, nemá rovnakú, presne vymedzenú podobu. Podľa Eurostatu určitú formu minimálnej mzdy zaviedlo a uplatňuje dvadsaťjeden krajín Európskej únie.

Hospodárstvo toho-ktorého štátu to nie sú len ekonomické väzby a ekonomické záujmy, ale aj sociálne vzťahy a spojitosti s nimi. Minimálna mzda je tiež

ekonomická, ale zároveň aj sociálna kategória. Tieto dve stránky tvoria jej obsah a jednotu. Jedna stránka v tejto jednote podmieňuje druhú. Od seba ich viac-menej

oddeľujeme iba v teórii, v hospodárskej praxi pôsobia vedno. Je to sociálno-ekonomický nástroj, ktorý využívajú najmä tie štáty, ktoré vo svojej hospodárskej politike a činnosti s väčším dôrazom presadzujú sociálne zretele.

■ POSTOJ PODNIKATEĽOV

Podnikatelia by najradšej minimálnu mzdu zrušili. Považujú ju za cudzí prvok v trhovom hospodárstve, ktorý obmedzuje voľné fungovanie trhu práce, zvyšuje im náklady, zhoršuje konkurencieschopnosť a zvyšuje nezamestnanosť. Keďže vedia, že zrušenie minimálnej mzdy nedosiahnu, tak ju chcú aspoň zachovať na danej, terajšej úrovni. Takýto postoj podnikateľov treba považovať za neprijateľný, obhajujúci len ich pod-

nikateľské ekonomické záujmy a ignorujúci sociálne postavenie najmenej zarábajúcich ľudí. Tvrdenie, že existencia a zvyšovanie minimálnej mzdy zvyšuje nezamestnanosť, je ťažko zdôvodniteľné a prinajmenšom zavádzajúce. A argument, že zvýšenie minimálnej mzdy znižuje ich konkurenčnú schopnosť, pretože im rastú náklady, skôr napovedá o slabosti podnikov, ak si nedokážu racionalizačnými opatreniami toto zvýšenie vykompenzovať.

■ STANOVISKO ODBOROV

Súčasná minimálna mzda na Slovensku je 352 eur. Odbory, ale zdá sa, že aj ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny, ju chcú dosť radikálne zvýšiť. Zdôvodňujú to rastom priemernej mzdy, rastom životných nákladov vyjadrených v inflácii, zvyšujúcou sa intenzitou a produktivitou práce porovnávajúc sa k okolitým krajinám a tiež snahou postupne dosiahnuť minimálnou mzdou aspoň päťdesiat percent priemernej mzdy v národnom hospodárstve. Ukazuje sa, že návrh KOZ, aby celé navrhované zvýšenie minimálnej mzdy zatažilo podnikateľov, by bol pravdepodobne nepriechodný. Reálny môže byť vte-

dy, ak vláda terajšie navrhované zvýšenie minimálnej mzdy podnikateľom úplne, resp. v prevažnej miere vykompenzuje. Ak by sa naozaj u nás v nasledujúcom roku zvýšila minimálna mzda na takmer 400 eur, čo bol pôvodný návrh, resp. terajší na 380 eur, mali by sa, podľa nášho názoru, na kompenzáciách tohto zvýšenia podieľať štát aj podnikatelia.

■ PRÍKLADY OD SUSEDOV

Je logické, že v krajinách s vysokou úrovňou ekonomiky, ak majú uzákonený inštitút minimálnej mzdy, je táto mzda vyššia ako v krajinách na nižšej ekonomickej úrovni. Po posledných parlamentných voľbách a vytvorení koalície vlády tohto roku zaviedli minimálnu mzdu aj v Nemecku, a to 8,5 eura za jednu hodinu práce. Vo Švajčiarsku tiež tohto roku odmietli v referende minimálnu mzdu 18 eur (22 švajčiarskych frankov) za jednu hodinu práce, čo by znamenalo 3 276 eur za mesiac. O málo nižšia ako u nás je minimálna mesačná mzda v Česku, v Rumunsku predstavuje niečo vyše 190 eur, v Bulharsku 174 eur...

Autor je profesor Ekonomickej fakulty TU Košice.

Návrh štátneho rozpočtu na rok 2015 stráca reálne východiská

Budeme revidovať rast ekonomiky

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Peter GOSSÁNYI

Snaha politicky „zakryť“ prekvapivé vyjadrenia predsedu vlády Roberta Fica na adresu ďalších prípadných sankcií EÚ voči Rusku alebo realita – naša ekonomika stráca dych. V každom prípade je tu závažné vyhlásenie ministra financií Petra Kažimíra. Slovensko bude zrejme musieť revidovať odhad rastu ekonomiky na budúci rok, ktorý je na úrovni troch percent.

Po minulotýždňovom rokovaní kabinetu to oznámil minister financií Peter Kažimír s tým, že trend sa otáča pod vplyvom udalostí v Európe a vo svete. Jednoznačne možno podľa ministra Kažimíra konštatovať, že prijaté sankcie majú negatívny vplyv na ekonomiku Európy. „Priame dosahy v prípade Slovenska nie sú veľmi závažné, sú zatiaľ v miliónoch eur, nepriame následky sú už závažnejšie, pretože sa týkajú hlavne potenciálu ekonomiky našich kľúčových obchodných partnerov. Mám na mysli pokles ekonomického rastu v Nemecku, následne reťazovo v Rakúsku, Česi takisto stagnujú,“ oznámil minister.

■ NIE SANKCIÁM

Premiér Robert Fico po mimoriadnom summite EÚ v Bruseli vyhlásil, že si vyhradzuje právo od-

mietnuť také návrhy opatrení, ktoré by mohli poškodzovať národné záujmy Slovenska. Minister financií je presvedčený, že premiér sa správne pýta, čo EÚ dosiahla prvým kolom sankcií, aký mali vplyv na zníženie napätia v Ukrajine a na kvalitu ekonomiky krajín Európy. „Je rozumné nahlas komunikovať pred partnermi svoje obavy a rovnako je rozumné dosiahnuť kompromis. Máme právo minimalizovať vplyv na život našich ľudí,“ zdôraznil Peter Kažimír. V tejto súvislosti pripomenul, že slovenská ekonomika dosiahla v druhom štvrtroku dobré čísla, pričom ju ťahal najmä domáci dopyt a spotreba domácností.

■ ŠKRT CEZ ROZPOČET

Doslova a do písmena ho prekvapivo spravil prezident Andrej Kiska, keď pred odletom na summit

NATO vo Walese nečakane oznámil zvýšenie výdavkov na obranu.

Slovensko malo podľa neho na summite deklarovať, že do roku 2020 dosiahne rozpočet štátu na obranu 1,6 percenta HDP. Pri tom je známy výrok predsedu vlády, v ktorom vysvetľuje, že si nevie predstaviť vyšší objem prostriedkov pre rezort obrany v najbližších rokoch.

TÉMA DŇA

Slovenská ekonomika si v druhom štvrtroku polepšila medziročne o 2,5 percenta. Údaje o našom raste spresnil Štatistický úrad. Treba však dodať, že podľa zistení OECD naše Slovensko stále zostáva štátom EÚ s najvyššou mierou nezamestnanosti. Pohybuje sa dlhodobo pod hranicou

Je zvláštne, že v Európe bez hraníc sme sa ocitli pod hranicou chudoby.

štrnásť percent. Prípadné spomalenie rastu ekonomiky by tento údaj iba zhoršilo. A tak je namies-

te otázka, akú podobu získa návrh štátneho rozpočtu na rok 2015 po rozprave v parlamente.

VŠIMLI SME SI

Dvojbodkové verejnoprávne médium na Slovensku sa minulý týždeň samo cez agentúry pochválilo tým, že uvádza cyklus dokumentárnych filmov o chudobe. Prvá veta správy priam nadchla. Konečne sa venuje tomu, čomu sa zo zákona a z koncesionárskych poplatkov venovať má. Lenže – presne ako za hlbokého socializmu to boli programy o chudobe všade inde, len nie v našej krajine. Dokumentárna séria filmov bola o chudobe vo svete, tentoraz o daňových systémoch, ktoré využívajú mnohé zahraničné firmy v Afrike. Dozvedeli sme sa, koľko percent obyvateľov Mali sa živí na poľnohospodárskej pôde, ktorú už skupili finanční žraloci zo Saudskej Arábie a z Číny.

O našej biede radšej nie

„Rozľahlé pozemky pretvárajú na veľké agrárne farmy. Mnohí miestni obyvatelia sa tomu však bránia, pretože prichádzajú o pôdu..., ale dokážu malijskí farmári čeliť nedostatku potravín a zbaviť sa chudoby aj vlastnými silami?“ krátko citujeme z upútavky RTVS.

Lenže – čo keby tak naše, teda vlastne „ich“ verejnoprávne médium uverejnilo cyklus dokumentárnych filmov o chudobe na Slovensku? Čo by sa stalo, keby sa jeho redaktori – ak tam ešte okrem zabávačov a celebrit nejaki zostali – venovali skupovaniu našej pôdy tiež finančne silnými subjektmi zo Saudskej Arábie, z Číny, Holandska, Ukrajiny, Nórska a ďalších krajín? A už si ani len nemožno predstaviť, že by sa verejnoprávna a súčasne súkromná televízia konečne začala zaoberať hľadanim odpovedí na otázku, ako a či prežijú naši farmári.

Skôr narodení vidia v takejto ponuke návrat k programovej politike zo sedemdesiatych rokov, no transformovaný na „modernú“ dobu a nové „hviezdy“. Na obrazovke nám krepčí unudená omladina a za nepredstaviteľné honoráre vyrevúva: „Milujem Slovensko,“ lebo je to v scenári, do éteru sa povracali padlé stálice súkromných rádii, aby nás presvedčali o tom, že smiať sa treba stále a na všetkom. Iba nie na nich samotných. A Markíza z Mlynskej doliny a Mýtnej ulice si opäť pýta vyššie koncesie.

(ib)

Komunálne voľby rozhybali aj dosiaľ málo viditeľných zákonodarcov

Opozičné desatoro je nateraz na lade

Vládny Smer-SD vyradil z programu tridsiatej siedmej schôdze NR SR desať opozičných návrhov zákonov, zväčša ústavných. Tvrdí, že sú súčasťou kampane pred novembrovými komunálnymi voľbami. O vyradenie návrhov požiadala šéfka klubu Smeru-SD Jana Laššáková. Navrhuje, aby sa o návrhoch rokovalo až po komunálnych voľbách. Opozícia hovorí o pošliapavaní demokracie a porušovaní ústavného práva poslanca navrhovať zákony.

Parlamentná opozícia stiahla všetky svoje návrhy zákonov z tejto schôdze, ide spolu o tri desiatky návrhov. Reagovala tak na minulotýždňové vyradenie desiatich jej návrhov. Opozícia zatiaľ nenavrhuje odvolanie predsedu parlamentu Pavla Pašku, diskutuje o tom. Rozhodla sa tiež nechodiť na hlasovania. Konanie vládnej strany odsudzuje, hovorí o možnom návrate k totalite a chce sa obrátiť na Ústavný súd SR. Podľa nej totiž došlo k porušeniu ústavných práv poslancov.

■ VOĽBY AKTIVIZUJÚ

„Podľa ústavy poslanci, výbory a vláda majú právo zákonodarné iniciatívy. Je s tým spätá povinnosť Národnej rady SR prerokovať predložené návrhy, nie ich schváliť, ale prerokovať,“ vyhlásil Daniel

Lipšic (nezaradený). Práve on plánuje iniciovať podanie na Ústavný súd SR, aby ten zreteľne povedal, či vládny Smer-SD konal v súlade s ústavou. Podľa Daniela Lipšica

ČO INÍ NEPÍŠU

je vyradenie opozičných návrhov „jednoznačne protiústavné“. Predseda SDKÚ-DS Pavol Frešo označil konanie vládnych poslancov za „hrubé porušenie demokracie“. Pripomenul, že opozícia sa niekoľkokrát pokúšala vrátiť vyradené body do programu, ale Smer-SD bol proti. Ako dôvod vyradenia uvádzali sociálni demokrati to, že sa blížila komunálne voľby a tieto návrhy podľa nich mali slúžiť na predvolebnú kampaň. Pavol Frešo tvrdí, že „opakované hlasovania, v kto-

rých vládna väčšina hlasuje stále za, to už nie je demokracia, to už je komunizmus...“. Podobný názor má aj líder OĽANO Igor Matovič. „Smer tu predviedol totalitu na parlamentnej pôde,“ zdôraznil.

■ NERIEŠIA TO

Vzniknutú situáciu v parlamente vládna strana navonok (v čase uzávierky SNN) nijako nerieši. Agentúry však informovali o tom, že viacerí poslanci NR SR za Smer-SD kritizujú postup predsedu parlamentu Pavla Pašku a predsedníčky poslaneckého klubu strany Jany Laššákovovej vyradiť z rokovania parlamentu desať opozičných návrhov. Poslanci však svoje mená zverejniť nechcú. Podľa viacerých dali Pavol Paška s Janou Laššákovou opozícii zbytočné dôvody na kritiku Smeru-SD a jej predstaviteľov. Podľa nich NR SR mala rokovať o všetkých bodoch, ak by zasadnutie bolo dlhé, malo sa pristúpiť k presunu zákonom na októbrovú schôdzu zákonodarného zboru.

Ivan BROŽÍK

Vo vojne prvá hynie ľudskosť

Eva ZELENAYOVÁ

Azda iba najväčší ignorant nepocítiuje v tomto období blízkosť vojnového konfliktu. A iba mediálne zmanipulovaný človek nevidí v udalostiach v Ukrajine geopolitický konflikt vyvolaný Spojenými štátmi americkými. V takej situácii sa obracia pozornosť verejnosti na armádu, či by bola schopná obrániť štát. Slovensko zrušilo povinnú vojenskú službu a profesionálni vojaci sa stali účastníkmi v medzinárodných misiách. Lenže v čase zbrani hromadného ničenia armáda malého štátu vyzbrojená konvenčnými zbraňami je akurát tak súca na záchranu životov pri živelných pohromách, nič viac. Vstupom do NATO malo Slovensko získať bezpečnostný dáždnik, no viacerí odborníci to spochybňujú.

Vstup do NATO, ale aj do EÚ sa v deväťdesiatych rokoch minulého storočia stal politickým nástrojom v boji o

moc. Napokon v roku 1998 táto agenda zabrala a k moci sa dostali strany nekriticky rešpektujúce všetko, čo prichádzalo zo Západu. Preto odpoveď Jána Čarnogurského na otázku, či sa mohlo Slovensko vyhnúť vstupu do NATO počas diskusného klubu mesačníka Extra plus, pôsobila prinajmenšom rozpačito. Povedal, že mohlo, ak by Slovensko malo v tom čase silných politikov.

Odpoveď Čarnogurského po rokoch vyznieva ako kritika do vlastných radov. Slovenská republika dostala pozvanie vstúpiť do NATO v roku 2004. V tom čase bola pri moci Dzurindova vláda a Čarnogurský bol jej súčasťou. O vláde Dzurindu bol všeobecne rozšírený názor, že voči USA robí „kolenačkovú“ politiku. Šesť rokov dzurindovcom trvalo uspokojovanie privatizačných ambícií západných kor-

porácií, kým Slovensku umožnili vstup do NATO a EÚ. Obidve Dzurindove vlády ani na okamih nezaváhali, kam Slovensko dostať. A dnes Čarnogurský, jeden z hlavných protagonistov pravicových vlád, tvrdí, že Slovensko

KOMENTÁR

vstupom do NATO znížilo schopnosť brániť svoje územie. A vyzýva k odporu voči NATO, k organizovaniu demonštrácií, lebo ak by vraj vznikli na území Slovenska vojenské základne NATO, boli by namierené voči Rusku, a nie je našim záujmom, aby sme upadli do vojenskej konfrontácie s Ruskom.

Novinár, ktorý stelesňuje politiku pravice, sa sám označil za amerického vlastenca. Zdá sa, že je dobrým priateľom predsedu Zahraničného výboru NR SR Františka Šebeja,

ktorého vyjadrenia nenechávajú nikoho na pochybnostiach o jeho obdivnom vzťahu k USA. Jedným dychom obviňuje Rusko z expanzívnej politiky na Kryme, kým Kosovo mu nič nehovorí. Prižmurovať oči nad porušovaním medzinárodného práva Spojenými štátmi americkými a súčasne hovoriť, že Slovensko ako členský štát EÚ a NATO „musí vedieť obhajovať základné hodnoty“, je zasa cynickým prejavom predsedu SDKÚ-DS Pavla Freša. Rovnako ako zdôrazňovanie demokratických princípov slovenským prezidentom Andrejom Kiskom s jeho individuálnou ponukou slovenského územia pre potreby vojenskej organizácie NATO. Funkcionár Svetového združenia bývalých československých politických väzňov František Bednár to označil za „bezprecedentný krok smerujúci k zásadnej zmene bezpečnostnej situácie a ohrozeniu občanov Popradu a celého Slovenska v prípadnom vojnovom konflikte“. A sotva možno člena organizácie politických väzňov komunistického režimu obviňovať z obdivu Ruska.

Slováci sa vždy vo svojich dejinách dokázali zomknúť okolo osobností, ktoré vyčnievali svojou múdros-

ťou, oddanosťou k vlasti a ľudskosťou. Ibaže rovnako ako dokázali spievať hosana, vedia vyriečiť aj ukrižujú ho! Spomeňme osud Andreja Hlinku, ktorý sa zaslúžil o povznesenie materiálneho i duchovného rozvoja Slovákov. Kým v štyridsiatych rokoch minulého storočia ho ocenili titulom otec národa, po vypuknutí SNP povstalecké lietadlá zbombardovali jeho mauzóleum v Ružomberku, pričom usmrtili jedného vojaka. Velenie SNP zaútočilo na mŕtveho Hlinku.

Profesor Peter Staněk sa k súčasnej geopolitickej situácii pre SNN vyjadril v tom zmysle, že Slovensko sa môže zachrániť, ak zmobilizuje všetko najlepšie, čo v sebe má. Slováci sa naozaj dokážu vzchopiť v krajne nepriaznivých životných situáciách, ale rovnako sa dokážu ničiť vlastnými neuhmi. Volia strany a osobnosti, ktorým preukázateľne chýba kredit, morálka alebo jednoducho zradili. Aj keď je všeobecne známe, ktoré strany čo konkrétne pre Slovensko urobili, na politickej scéne dlhodobo zostávajú subjekty s negatívnym vzťahom k vlastnému štátu. V čase vojnového ohrozenia to nie je bohvieaká skutočnosť.

Šesťdesiat dní Andreja Kisku

Roman MICHELKO

Býva zvykom hodnotiť až prvých sto dní politika, ktorý sa ujal svojho úradu. V prípade Andreja Kisku je však o čom uvažovať aj po dvoch tretinách tejto lehoty. Andrej Kiska vraj kandidoval ako nezávislý kandidát. Bohužiaľ, už zloženie jeho volebného tímu dávalo tušiť, že to s jeho nezávislosťou a nestrannosťou až také jasné nebude. Ešte oveľa viac pochybností však spôsobil tím jeho poradcov. Každý, kto sledoval „prezidentské debaty“, nepochyboval o tom, že nejakých poradcov potrebuje – zvlášť zúfalé boli jeho „vedomosti“ v oblasti zahraničnej politiky. Lenže to, že si ako zahraničnopolitického poradcu zvolil exponenta tých najkrajnejších pravicových síl, exvelvyslancu SR v USA Martina Bútoru, jastraba úplne na strane síl usilujúcich sa o obnovenie

studenej vojny, naznačilo veľa. Takisto vymenovanie Jána Mazáka – najskandalóznejšieho expredsedu Ústavného súdu SR, za „pontifikátu“ ktorého sa prijali rôzne ústavné zvrhlosti. Schválil napríklad zdravotnícke po-

POZNÁMKA

platky napriek tomu, že dikcia ústavy bola taká, že zdravotná starostlivosť je bezplatná na základe povinného zdravotného poistenia. Túto jasnú dikciu obišli na ústavnom súde tým, že definovali tieto poplatky ako marginálne. No celkom iste, pri platoch ústavných sudcov sú to pre nich marginálne sumy, pre dôchodcov či mladé rodiny s deťmi však vyše tisíc korún za dlhodobejšiu hospitalizáciu určite marginálna suma nebola. Na vykreslenie

jeho osobného profilu stačí uviesť, že najprestížnejší sudcovský post a vrchol profesijnej kariéry každého právnikahko obetoval za menej prestížny, no lepšie platený post generálneho advokáta Súdneho dvora Európskej únie. Na otázku, čo bolo hlavnou motiváciou na takúto profesijnú zmenu, s cynizmom sebe vlastným priznal, že finančná otázka.

Ako sme mohli predpokladať, skazonosný vplyv Kiskových poradcov na seba nenechal dlho čakať. Už v nevymenovaní troch ústavných sudcov (zo šiestich kandidátov zvolených NR SR Kiska vymenoval iba jednu ústavnú sudkyňu) môžeme čítať jasný rukopis spomenutého Mazáka. Treba zdôrazniť, že Mazák rozhodne nie je nejaká všeobecne akceptovaná osobnosť; naopak, v právnických kru-

hoch je to osoba, ktorá toto prostredie extrémne polarizuje – porovnateľne azda jedine s expredsedom Najvyššieho súdu SR Štefanom Harabinom. Kiska tým otvoril Pandorinu skrinku. Toľkokrát kritizované a skandalizované rozhodnutie prezidenta Gašparoviča nevymenovať Čentéša za generálneho prokurátora sa stalo pre Kisku normou. Absurdné bolo aj zdôvodnenie. Kým v predchádzajúcom období (za Dzurindových vlád a za predsedovania Jána Mazáka) sa mohol stať sudcom Ústavného súdu SR aj podnikový právnik (kauza Horváth), právoplatne odsúdený za finančný podvod, dnes to môže byť len osobnosť, ktorá sa dlhodobo a systematicky venuje ústavnému právu...

A ako reagujú médiá na takúto svojvôľu, či zvoľu? Samozrejme nebesnejú, však pán prezident len poslušne vykonáva zadanie tých „správnych“ politických síl. Predseda parlamentu Pavol Paška odmietol túto perfidnú hru a parlament nových kandidátov prezidentovi nepredložil. V konečnom dôsledku to môže viesť až k znefunkčneniu Ústavného súdu SR, čo môže byť dôvod na ústavnú žalobu.

SPOZA OPONY

Nech mi to všetci prepáčia, ale chvalabohu že sú už tie oslavy sedemdesiateho výročia Slovenského národného povstania za nami. Už som mal dojem, že znovu povstali všetci bojovníci všetkých ideologických frontov. Vypukla mediálna vojna, v jeden večer som mal dojem, že sa konala poprava neškodného historika – a to v priamom prenose. Fronty sa rozčesli, akoby zasa išlo o jediný správny výklad. Na rozdiel od bývalého režimu sa už nehovorilo o klérofašistoch a víťaznej úlohe komunistickej strany. Objavili sa nové druhy – neoludáci a neomarxisti, stúpenci partizánov na jednej strane a na druhej ich hanební hanitelia, ktorí pre niekoľko masakrov civilného obyvateľstva hania celé hnutie. Ako vždy v mediálnej vojne na Slovensku nešlo tak ani o fakty ako o správne postoje.

V mnohom išlo o vytvorenie nových deliacich čiar a nálepkovanie.

Dejiny však netvorí veľké udalosti, ale ľudské príbehy. Jeden z nich je skrytý v nemeckom sprievodcovi Slovenskom. Za posledných dvadsať rokov vyšla kniha v niekoľkých vydaniach, niek-

Prečo sa treba vyrovnat' so sebou

Dušan D. KERNÝ

toré edície v spolupráci s jedným z najchýrnejších fotografov na Slovensku. Je to najlepší knižný sprievodca na nemeckojazyčnom trhu. Opisuje krásy Slovenska, krásu a príťažlivosť krajiny, jej ľudí, prírody a pamiatok. Autorom je rodený Nemec, náš krajan. Jeho otec bol jedným z tých takmer dvesto obetí partizánskeho masakru v Sklennom, ale syn sa s tým, ako vidno, vyrovnal po svojom. Bez nenávisti.

Druhý príbeh som zažil v dedine, kde ma rodina požia-

rách červených časov a ani rodina o tom nevedela. Myslím si, že v tej atmosfére sa zrejme aj báli. Pritom išlo o muža s londýnskou legitimáciou príslušníka zahraničných vojsk. Hrdil sa významaním pri prvom výročí povstania v roku 1945! Dostal ho od predsedu SNR Jozefa Lettricha, ktorý bol predtým členom ilegálnej a potom povstaleckej Slovenskej národnej rady. A po roku 1948 emigrantom z donútenia, v USA aj zomrel. Tam napísal v roku 1955

The History of Modern Slovakia .

Ten „stareček“ bol príslušníkom jednotky sformovanej pôvodne v Sovietskom zväze. Zúčastnila sa na prebíjaní

cúl. To prekonal, v horách postavili zemľanku; šikovný Záhorák zmajstroval z akéhosi sudapec a pospomínal si na to, ako sa varilo doma, a varil. Podľa jeho veliteľa v zemľanke bývalo tak dvadsať až dvadsaťpäť ľudí, partizánov a vojakov, ktorí prežívali v horách. Nechcem to nafukovať, ale byť kuchárom v takých podmienkach bolo šťastie zrejme umením, šťastie asi hrdinstvom. Nepárali sa ani so svojím velením, odmietli v tuhej zime a záľaha snehu samovražedný prechod na Ďumbier. Napriek všetkému „stareček“ a ani jeho jednotka nakoniec nepatrili medzi víťazov. Ich paradesantnú brigádu – jednotku – vyradili zo slávnostného pochodu po skončení vojny. To akoby ju vyradili z dejín...

Mali by sme sa spytovať sami seba, prečo sa nepretržite musíme vyrovnávať s našimi dejinami. Prečo sa nevieme vyrovnat' sami so sebou? Nie je to iba „zásluha“ režimov, ale najmä našej národnej povahy, v ktorej je kus zažiadanosť vybavovať si účty.

SEBAOBRANA

Pozostalí obetí masakry pri bosnianskom meste Srebrenica podali 7. apríla tohto roku opakovanú žalobu na holandskú vládu. Rovnako ako v predchádzajúcich neúspešných podaniach aj tentoraz právni zástupcovia pozostalých v žalobe tvrdili, že mierové sily z krajiny tulipánov v roku 1995 zlyhali pri ochrane obyvateľstva pred najväčším hromadným vraždením v Európe od skončenia druhej svetovej vojny. „Vojaci nezabránili zabitiu tisícov civilistov,“ uviedol opakovane právnik skupiny pozostalých s názvom Matky zo Srebrenice na súde v Haagu, kde sa prípad riešil.

Matky vyhrávajú

Enkláva bosnianskych moslimov bola pod ochranou mierových síl OSN do 11. júla 1995, keď oblasť obsadili jednotky bosnianskych Srbov pod velením generála Ratka Mladiča. Proti Mladičovi sa v súčasnosti ešte stále vedie proces v prípade vojnových zločinov na pôde Medzinárodného trestného tribunálu pre bývalú Juhosláviu (ICTY) v Haagu. Mladičovi vojaci ignorovali prítomnosť slabo vyzbrojených mierových síl z Holandska v takzvanej bezpečnej zóne, kde sa zišli tisíce moslimov z okolitých obcí, hľadajúc ochranu pred hroziacou katastrofou. V nasledujúcich dňoch bolo zastrelených vyše osemtisíc tristo mužov a chlapcov, ktorých telá sa neskôr našli v masových hrobách. Združenie Matky zo Srebrenice, ktorú tvorí približne šesťtisíc vdov a členov rodín zavraždených obetí, sa už niekoľko rokov dovoľáva spravodlivosti pre masaku, ktorú medzinárodný súd OSN jednoznačne označil za genocídu. „Chceme dosiahnuť uznanie zodpovednosti Holanďanov a kompenzáciu, hoci tá nie je až taká podstatná,“ uviedol právnik skupiny. „Samozrejme, že tento proces nám nevráti späť synov, bratov, otcov a manželov, môže však priniesť aspoň trochu spravodlivosti,“ povedala Hatidza Mehmedovićová, jedna z predstaviteľiek skupiny.

Holandský sudca v priebehu súdneho procesu vyhlásil, že Holandsko ako štát nedisponovalo priamou kontrolou nad mierovými jednotkami počas operácie v Bosne. Napokon 16. júla tohto roku, krátko po devätnástom výročí masakry, holandský súd v Haagu rozhodol, že holandské mierové sily majú svoj podiel viny na hrozných udalostiach. Sudca však neprižnal pozostalým obetiam nijaké kompenzácie. Súd v Haagu tak vyniesol verdikt, ktorý nie je ani ryba, ani rak. Holandsko podľa rozsudku síce nenesie zodpovednosť za pád niekdajšej bezpečnej zóny OSN a za smrť všetkých zavraždených obetí, holandské modré prilby sa však podieľali na deportácii tristo moslimských mužov naprieč tomu, že už v tom čase mohli vedieť o hroziacej genocíde. Bosnianska enkláva Srebrenica bola v tom čase vyhlásená za bezpečnú zónu OSN pod ochranou holandských mierových jednotiek. V roku 2002 podala demisiu kompletná holandská vláda po tom, ako na verejnosť prenikla správa obviňujúca príslušné mierové jednotky a vysoko postavených armádnych činiteľov zo zlyhania pri ochrane ľudí z okolia mesta Srebrenica. Teda sedem rokov po udalostiach holandská vláda demisiou uznala, aj keď nie právnu, ale očividne aspoň morálnu spoluzodpovednosť za masové vraždenie, ktoré by malo byť už navždy krvavou výstrahou pre celú Európu...

(rkh)

Podnikateľ Pavel Čupka verí v životaschopnosť obnovenej HZDS
Chcú vrátiť V. Mečiara do politiky

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SNN

Banskobystrický podnikateľ Pavel Čupka je od marca tohto roku predseda HZDS. Je presvedčený o tom, že HZDS by mohlo byť tou stranou na politickej scéne, ktorá vráti politike kultúrny rozmer a bude slúžiť občanom. Súčasné parlamentné strany považuje za eseročky, ktoré majú veľmi ďaleko k potrebám občanov.

Podnikateľ z Banskej Bystrice chce návrat V. Mečiara do politiky...

• Verejnosť vás pozná ako privatizéra z Mečiarovej éry. Ako sa vám podinká?

Za Mečiara sa podnikalo lepšie. Ceny energií boli na primeranej úrovni, obchodné jednotky boli rozmiestnené po celom území republiky. Tiež poľnohospodárske podniky boli dostupné, cena tovarov sa zbytočne nepredražovala, lenže objavili sa obchodné reťazce a do troch mesiacov nás zlikvidovali. Len čo nás odstavili, nasadili polovičné ceny. Keďže obchodné reťazce sú akciové spoločnosti a do ich portfólia patria poľnohospodárske, potravinárske aj iné výrobné podniky, tak bolo potrebné odoberať výrobu od svojich akcionárov so zámkou, že nakupujú lacnejšie. Viem, že za ministra Petra Baca bol v parlamente prijatý zákon, ktorý stanovoval maximálnu cenu zemiakov na zimné uskladnenie dvanásť korún za

kilogram, lebo reťazce začali tieto zemiaky predávať po tridsať korún. Pritom v našich obchodných jednotkách sa do roku 1996 predávali zemiaky za 1,60 Ks/kg. Počas vlády Mikuláša Dzurindu zdraželi energie o päťsto percent, a to celkom položilo naše podniky. A dodnes sú v nevýhode, lebo majú o štyridsať percent drahšie energie ako pôvodná pätnásť štátov EÚ.

• Na verejnosť prenikli informácie, že ste obnovili HZDS. Hodláte sa venovať politike? Prečo?

Značka HZDS po vzniku Kozlíkovej Strany demokratického Slovenska zostala voľná. Nevie, čo si slubovali od premenovania strany, ale voliči jej to v eurovoľbách zrátali. Oslovili ma starí členovia HZDS: Čo ďalej? Oslovil som predsedu strany Slovenská moderná

spoločnosť Jána Garaia a dohodli sme sa na premenovaní ich strany na HZDS. Stalo sa tak na sneme 8. marca tohto roku. Na tomto sneme ma zvolili za predsedu HZDS, Ján Garai sa stal podpredsedom strany. Sme stranou od stredu doľava a našu politiku hodláme zamerať na tých deväťdesiat percent občanov, ktorí sa cítia sociálne znevýhodnení. Uvedomujeme si, že oslovujeme široké spektrum občanov – od pracujúcej verejnosti, cez nezamestnaných, študentov, dôchodcov i ľudí, ktorých bieda vyhnala za prácou do zahraničia. A tam mladí, väčšinou vysokoškolsky vzdelaní ľudia, umývajú riad, oberajú ovocie, posluhujú v nemocniciach i v domácnostiach – robia podradné práce za minimálnu mzdu. Sú diskriminovaní oproti domácim občanom a iste si takto nepredstavovali život v Európskej únii. Preto som sa vrátil do politiky a verím,

že sa medzi nás vráti aj Vladimír Mečiar.

• Nástupníckym subjektom po HZDS je Strana demokratického Slovenska. Prečo ste sa nepridali, ale obnovili starú značku?

Do strany Sergeja Kozlíka sme sa nepridali, lebo nás nikto neoslovil. Pán Kozlík si zo strany urobil eseročku a bol by zrejme nerád, keby mal v SDS niekto iný názor, ako má on. Ide po vzore strany Smer-SD, ktorá sa tiež správa ako eseročka. No aj iné strany, v ktorých sú až štyria členovia, ale majú v rukách médiá a tými manipulujú občanov. Preto musí na politickú scénu opäť vstúpiť HZDS, urobiť prievan a občanom poskytnúť možnosť voľby. Aby sa nedali donekonečna ohlupovať a volili stranu, pre ktorú bol vždy prvoradý občan Slovenska, slovenskí podnikatelia a živnostníci.

• Myslíte si, že HZDS má ešte šancu?

Myslím si, že má, ale nesmie sa obrátiť doprava ako v minulosti, keď niektorí naši členovia začali podporovať Dzurindu. HZDS okamžite spadlo zo štyridsať na dvadsať percent a nižšie, až sa nedostalo do parlamentu. Treba podporovať našich podnikateľov, vyrovnať dotácie v poľnohospodárstve na úroveň štátov západnej Európy. Zabezpečiť minimálne šesťdesiat percent slovenských potravín v obchodných reťazcoch, čo okrem iného tiež pomôže zvýšiť zamestnanosť. A pomáhať občanom, kde sa len dá. Aj zmenou zákonov, ktoré škodia a šikanujú občanov.

• Čím chcete osloviť voličov?

Reálnou politikou pre ľudí. Žijem s nimi, viem, čo ich trápi, aké majú problémy. Politika sa nikdy nemusie stať kabinetnou. Nemôže vymyslieť takú hlúposť, akú urobil Smer v Banskej Štiavnici, keď tam zriadil právnu kanceláriu pre sociálne slabších občanov s dosahom aj pre okres Krupina. Ibaže tí nemajú peniaze na autobus do Štiavnice. Prečo na také služby nevyužiť študentov? Aj by si zarobili, aj by získali prax. Podobné nápady by sme radi realizovali už aj po najbližších komunálnych a parlamentných voľbách, pravda ak získame dôveru občanov.

Rozoštvávač a provokatér Jančúra

Drahoslav MACHALA

Aby zakryl svoju komunistickú minulosť predsedu ZO KSS v Novom slove, vrhol sa publicista Vladimír Jančúra v Pravde na účelové vykrádanie historických udalostí. Toto môže bez problémov robiť do svojej smrti a brať za to z Pravdy honorár. Jančúra prichádza s akože senzáčnými témami, ktoré majú ohurovať pomerne málo vzdelanú slovenskú verejnosť. Najnovšie vytiahol mediálnu „bombu“, o ktorej každý znalec slovenskej histórie vie, že to Jančúra robí práve kvôli senzácii pred oslavami sedemdesiateho výročia povstania, len aby sa zapáčil takým jednostranným historikom výkladu prvej Slovenskej republiky, ako je Dušan Kováč a tuľti quanti. Článok v Pravde zo 14. augusta 2014 sa nazýva Hitlerove deti zastihlo Povstanie v kúpeľoch. Citujem: „Pochodovali ulicami slovenských kúpeľných mestečiek v uniformách Jungvolk a Hitlerjugend a vyspevovali nacistické piesne. Cez vojnu sa tu (myslí sa na Slovensku – pozn. autora) vystriedalo takmer 100 000 nemec-kých školákov prevažne z Porúria a ďalších oblastí v Tretej ríši. Ešte aj v čase vypuknutia Povstania sa v Piešťanoch, Trenčianskych Tep-

liciach, Bardejove, Brusne, Lip-tovskom Jáne a na ďalších miestach nachádzalo viac ako päťtisíc týchto detí, ktoré v nastupujúcom zmätku urýchlene evakuovali. Čo je na tom pravdy, že niektoré už nestihli odviezť a že ich zastrelili partizáni? (To je Jančúrova veta priam z hororovej literatúry, hoci nemá nijaký reálny základ, je to len domnienka). Ale najprv si odpovedzme na otázku, čo vlastne toľké nemecké deti a ich vychovávateľa robili na Slovensku v takom

O ČOM JE REČ

hektickom čase. Mali tu, povedané dnešným jazykom, svojho druhu školy v prírode. V reči nacistov to boli Kinderlandverschickung (skrátene KLV), čosi ako detské výchovno-vzdelávacie tábory na vidieku. Pokračovalo v nich riadne vyučovanie, zároveň prebiehalo masívne vymývanie mozgov v duchu nacionálneho socializmu, nechýbala branná výchova a pestoval sa kult tela. S myšlienkou vyslať deti z veľkých miest, postihnutých bombardovaním spojeneckého letectva, do takýchto zariadení prišiel ako prvý Baldur von Schirach, vodca Hit-

lerjugend, a pozhnal mu ju sám Adolf Hitler. Prvé tábory začali vznikať v septembri 1940 najprv na území Nemecka. Ale keďže letecká vojna naberala obrátky a bolo treba umiestniť mimo ohrozených oblastí čoraz viac detí, už v decembri toho istého roku prišlo prvých 2 400 školákov z Berlína aj do tábora v Protektoráte Čechy a Morava. Vyplyva to zo zistení českej historičky Radky Šustrovej. Na Slovensku sa výskumom tábora KLV dlhobojšie zaoberá Michal Schvarc z Historického ústavu SAV. Podľa neho sa sem prvé skupiny nemeckých detí dostali krátko po tom, čo v Berlíne zistili, že už nemajú kam poslať zvyšných približne 100 000 detí. Slovenský štát nielenže patrila do nemeckej sféry vplyvu, ale v tom čase sa mohol oprávnenne javiť aj ako bezpečný a vcelku prosperujúci ostrov vo vojnovu zmietanej Európe. Prečo neumiestniť ďalšie tábory KLV práve do krajiny pod Tatrami? „Koncom januára 1941 sa nemecké vyslanectvo v Bratislave obrátilo s touto žiadosťou priamo na ministerského predsedu Vojtecha Tuku,“ približuje situáciu Schvarc. „Ten, známy svojou ochotou podporovať ne-

mecké požiadavky a návrhy, nielenže súhlasil, ale zároveň vyjadril potešenie „vyhovieť želaniu fűhrea“. Vyplyva to zo záznamov, ktoré historik objavil v nemeckých archívoch. Prvá, asi 500-členná, skupina školákov vo veku 10 – 14 rokov dorazila 17. marca 1941 do Trenčianskych Teplic. V nasledujúcich týždňoch sa očakávali ďalšie vlaky. Slovensko malo denne prijať 500 až 600 detí z Nemecka.“

Takto účelovo a jednostranne, že Slovenský štát bol len kolóniou Nemecka, môže vytrhávať zo slovenskej histórie fakty a súvislosti iba ukrajinský „novinár“ Jančúra. Doteraz som z úst tohto obdivovateľa súdruha Brežneva (Feldek o Brežnevovi pre istotu napísal aj oslavnú báseň!) a súdruha Gorbačova a či súdruha Jelčyna nezaznamenal jedinu pochybnosť o fašistickej junte z Kyjeva na čele s Jaceňukom, Turčinovom či Poroščenkom, ktorí vraj kazetovými bombami ostreľujú východ Ukrajiny a slovanských ruských bratov. My s Petrom Štelíngerom sme také protikyjevské stanovisko vydali za Kongres slovenskej inteligencie pod názvom Bez krvou podliatych očí. Jančúra bol vždy sluha režimov – nedávno komunistického, teraz liberálno-kapitalistického, takže slúži za eura do roztrhania tela. Kto číta Jančúrovo nezmysly, môže stratiť zdravý úsudok. Takže, milí matičiari, prestaňte čítať SME-ti a Polo-Pravdu!

Rakúsko praktickými činmi potvrdzuje záujem o širokorozchodnú trať Slovensko zostáva pasívnym divákom

Ivan BROŽÍK, TASR – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Nijaká zo slovenských spoločností sa nepodieľa na vypracovaní štúdie realizovateľnosti predĺženia širokorozchodnej trate (ŠRT) cez územie Slovenska do susednej Viedne. V súčasnosti ide výlučne o rakúsku iniciatívu konzorcia Bernard – Valbek – Obermayer. To sa k objednávke dostalo cez výberové konanie.

Nijaká zo slovenských spoločností sa nepodieľa na vypracovaní štúdie realizovateľnosti predĺženia širokorozchodnej trate (ŠRT) cez územie Slovenska do susednej Viedne. V súčasnosti ide výlučne o rakúsku iniciatívu konzorcia Bernard – Valbek – Obermayer. To sa k objednávke dostalo cez výberové konanie.

Ide naozaj o obrovský objem financií. Už dlhšie sa ráta so sumou šesť miliárd eur. Reálne náklady však budú zrejme oveľa vyššie. Nasvedčujú tomu ponuky konkurentov vo výberovom konaní. Len samotná štúdia v prípade víťaza si vyžiada šesť miliónov eur, konkurenti pracujú s nákladmi až jedenásť miliónov eur. Súčasná cena je teda prekvapujúco nízka aj vzhľadom na reálne predpoklady a odhady z minulosti. Ak by sa však táto cena časom nepotvrdila ako konečná alebo by bolo nutné ju zvýšiť, mohlo by to spôsobiť nielen výrazný časový posun celého projektu, ale za určitých okolností i jeho zlyhanie, domnievajú sa odborníci.

LEN PABERKUJEME

V tejto etape zámeru je slovenská účasť na projekte nanajvýš symbolická. Výberové konanie na štúdiu realizovateľnosti ŠRT sice vyhlásila viedenská spoločnosť Breitspur Planungsgesellschaft, ktorú spoločne riadia rakúska, ukrajinská, ruská a slovenská železničná spoločnosť, ale Železnice Slovenskej republiky

(ŽSR) potvrdili, že celý proces výberu je výlučne v rukách rakúskej firmy. Súťaž sa riadi podľa rakúskych legislatívnych pravidiel a oznámenie o nej sa objavilo aj v európskom vestníku verejného obstarávania.

OTÁZKA TERMINÁLU

Pre Slovensko je mimoriadne dôležité umiestnenie koncového terminálu. Ak by bolo až niekde vo Viedni, na celom projekte predĺženia ŠRT by sme výrazne ťahali za kratší koniec povrazu. Štúdia realizovateľnosti má posúdiť projekt predĺženia širokorozchodnej železnice v rozsahu dokumentácie pre strategické posúdenie vplyvov na životné prostredie, dokumentácie pre stavebný zámer, ako aj časti dokumentácie pre územné rozhodnutie. Bude sa tiež zaoberať umiestnením nového nákladného terminálu v regióne Viedeň – Bratislava. Lepšou z tých nateraz nie celkom dobrých správ je predpoklad alebo možno vysoká pravdepodobnosť, že umiestnenie nákladného terminálu zrejme nebude vo Viedni, ale pravdepodobne v už existujúcom priemyselnom parku Kittsee alebo v Parndorfe. Aj keď z pohľadu pracovných príležitostí, ako aj možného využitia prepravných možností by pre Slovensko bola ideálna poloha pre terminál na spoločnej hranici.

POSTOJ OPOZÍCIE

Minister dopravy Ján Počiatek dlhodobo tvrdí, že predĺženie širo-

korozchodnej železnice má priniesť pre Slovensko samé pozitíva. Ide podľa neho o strategický projekt, ktorý by spájal Áziu a Európu alternatívnou cestou popri vodnej doprave. Projekt však dlhodobo kritizujú opoziční politici s argumentom, že východ Slovenska príde o stovky pracovných miest v oblasti Čierna nad Tisou, Veľké Kapušany, Kráľovský Chlmec. Predstavitel Inštitútu pre dopravu a hospodárstvo Ondrej Matej, ktorý je členom SDKÚ a v minulosti radil aj bývalej premiérke Ivete Radičovej, upozorňuje, že pre Slovensko by bolo najlepšie zastaviť prípravu štúdie, nepokračovať v projekte a ísť vlastnou cestou.

NÁZORY SUSEDOV

V každom prípade – aj Hospodársky zväz Rakúskej ľudovej strany chce urýchliť predĺženie legendárnej Transsibírskej železnice. Rakúsky denník Die Presse nedávno zverejnil, že manažéri rakúskych železníc už roky diskutujú o predĺžení trasy z ruského Vladivostoku do Viedne. K európskym zákazníkom by sa mali rýchlejšie dostávať technologické výrobky i náhradné súčiastky na autá. Po mori trvá ich doprava okolo tridsať dní, po železnici by sa podľa štúdií dopravovali o polovicu rýchlejšie. Riaditeľ Viedenského hospodárskeho zväzu Alexander Biach vyhlásil, že Viedeň ako cieľová stanica trasy je zaujímavá tým, že je dôležitou

železničnou križovatkou dopravných ciest. „Ázijskí obchodní partneri majú samozrejme záujem, aby získali prístup k tomuto uzlu. A to je šanca pre Viedeň“, dodal riaditeľ Biach. Podľa Die Presse tento predstaviteľ zväzu nevidí ako prekážku ani súčasný konflikt na východnej Ukrajine, trať skôr pokladá za šancu na urovnanie konfliktu.

AKTÍVNE RAKÚSKO

Už v októbri pôjde rakúska hospodárska delegácia do Moskvy a bude diskutovať aj o predĺžení širokorozchodnej trate z Košíc do Viedne. Základná dohoda medzi Ruskom, Ukrajinou, Slovenskom a Rakúskom už existuje. Náklady na vybudovanie odhadujú na deväť miliárd eur. Podiel Rakúska na investícii ešte nie je jasný. Alexander Biach konštatoval, že súpravy z Vladivostoku do Viedne by mohli začať premávať do pätnásť rokov. V Rakúsku by uskutočnením projektu podľa prvej štúdie vzniklo tritisícštyristo pracovných miest.

BESEDNICA

O kríze na Ukrajine médiá tvrdia, že ak NATO nezasiahne, bude viesť k ďalekosiahlej expanzii Ruska na Východ. Čo je však prapodstatou ukrajinskej krízy? Je to fakt, že tento dôležitý geopolitický priestor sa rozhodol od základu zmeniť svoj doterajší status historicky utváraný spojenectvom s Moskvou. Teraz má opraty prebrať Brusel.

Boj o kyjevské mocenské opraty

Niet sa teda čo diviť, že nová politika Kyjeva otriasla sebadôverou Ruska a pocitom bezpečnosti rozvinutej a bohatej východnej Ukrajiny majúcej k Moskve vždy blízko. Naopak, Moskvy sa čoraz viac obávajú proamerické pobaltské republiky a aj Poľsko a sú presvedčené o snahe o priamu agresiu na ich územie, a to už v najbližšom čase.

Na Slovensku sa takýmto scenárom neverí. Pri oslavách sedemdesiateho výročia SNP sa spomínalo isté prekvapenie poľských občanov, že na Slovensku bežne existujú pomníky padlým sovietskym hrdinom, čo je v Poľsku nemysliteľné. Zrejme tradične nepredpojatý slovenský vzťah k vojakom Veľkej vlasteneckej vojny a aj k súčasnej ruskej politike „inšpirovalo“ v terajšej hektickej situácii istého nášho politológa ku kategorickému vyjadreniu, že „Slovensko je dedina, ktorá sa náhodou stala štátom“. Pravda, nepatrili sme medzi takzvané historické národy, ale vyše stopäťdesiatročné úsilie o zvrchovanosť nad pôdou, na ktorej sme žili a žijeme, nemohlo vyplývať z náhody. Zvykli sme si na systematické spochybňovanie všetkého, čo Slovensko stavia na roveň iných vyspelých štátov. Dokonca v rámci osláv výročia SNP sa na televíznych obrazovkách spochybňoval aj jeho zmysel. Milan Rastislav Štefánik, bez pomoci ktorého by ani historický český národ nezískal modernú štátnosť, povedal: „Sloboda musí byť vykúpená krvou.“ A v povstaní sa tak stalo. Aj jeho päťtisíc obetí je jasnou odpoveďou, či náš terajší štát má korene v náhodnosti. „Dedina“ pod Tatrami vyrába najviac áut na obyvateľa na svete, má jadrové elektrárne, stavia autostrády, má vyspelú kultúru. Nenávisť našich nepriateľov je však bezmedzná.

V médiách rezonuje aj názor, že konflikt na Ukrajine je súbojom USA a Ruska. Európska únia sa vazalsky priklonila k zámoorskému partnerovi. Nemecká kancelárka Angela Merkelová k uvaleniu sankcií na Rusko povedala: „Konflikt, na ktorom sa zúčastňuje Rusko, je oveľa väčšie nebezpečenstvo než si znevýhodniť ekonomiku.“ V záujme koho sa tak deje? Ťažko hľadať paralelu mentality proruských rebelov a ukrajinských revolucionárov v západnej Európe. Poblúznenie týchto revolucionárov európskou prosperitou nedalo na začiatku ani len tušiť, kam dospeje. Namiesto kýženej prosperity nás čaká uťahovanie opaskov. Východná Ukrajina sa môže stať neuralgickým bodom Európy na dlhé desaťročia. Zo studenej vojny a z horúčkovitého zbrojenia má svet dávne skúsenosti, a predsa k nim znova pristupuje. Slovenský premiér Robert Fico sa vyjadril, že je už dosť dlho v politike, aby mu zmákol úplne mozog, a rozprával, čo šíri propaganda. USA si držia postavenie svetového hegemóna. Konflikt na Ukrajine im hrá do kará. Šéf diplomacie USA J. Kerry trávil na Majdane dlhé dni. Teraz je spokojný. Vráťane sankcií.

Peter JÁNOŠÍK

- Pokojné prostredie Stupavy vhodné aj pre rodiny s deťmi
- Priamo v areáli detské ihrisko a športoviská
- Príroda aj kompletná občianska vybavenosť na dosah

www.zipava.sk

- Výborná poloha s rýchlou dostupnosťou centra Bratislavy
- Výnimočná architektúra komplexu a flexibilné zmeny interiérov jednotlivých bytov a apartmánov
- Obchodné a kancelárske priestory na prenájom

www.vienna-gate.sk

- Moderné bývanie v americkom štýle
- Všetko pre aktívny život s priateľmi
- S výhľadom na dominanty hlavného mesta

www.americkebyvanie.sk

ZIPP BRATISLAVA, spol. s r. o., je spoločnosť s viac ako 50-ročnou tradíciou v stavebnej výrobe. V roku 2004 sa stala súčasťou európskeho stavebného koncernu STRABAG.

- Dodávka a realizácia na kľúč
- Realizácia inžinierskych stavieb
- Výroba a montáž prefabrikovaných konštrukcií
- Rekonštrukcie historických a pamiatkovo chránených stavieb

www.zipp.sk/development

zipp

Peter STANĚK: Ekonomika sa znovu stáva geopolitickým nástrojom Slovensko hospodársky napreduje, ale...

Štatistické údaje o ekonomickom raste Slovenska z minulého štvrtroka sú optimistické. Lenže pod ťarchou udalostí v Ukrajine už v Európe existujú signály o ekonomickom ochladiení. Napriek tomu zatiaľ prorastové prognózy štáty nemenia. Hospodársky rast Slovenska sa zrýchľuje, ale sankcie voči Rusku môžu tento vývoj zvrátiť. V akom svete dnes žijeme, sme sa zhovárali s prof. Ing. Petrom Staněkom, CSc., vedeckým pracovníkom Ekonomického ústavu SAV v Bratislave. Dlhodobu sa orientuje na oblasť globalizácie, klimatických zmien, hospodárskych kríz, globálneho trhu práce, ako aj na oblasť prognostických a systémových prác, rozpracovanie problematiky krízových vývojových procesov, zmien finančných trhov, kľúčových globalizačných aspektov, ale i na problematiku vplyvov technologických zmien na vývoj národnej i globálnej ekonomiky.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív SNN

• **Ste poradcom predsedu vlády Slovenskej republiky pre makroekonomiku a strategické otázky. V akom stave je hospodárstvo Slovenskej republiky?**

Problém slovenského hospodárstva spočíva v tom, že je v rozhodujúcej miere závislé zhruba od tridsiatich veľkých transnacionálnych firiem, ako sú Volkswagen, Peugeot a podobne. A navyše sme v plnej miere závislí od nemeckej ekonomiky, kde väčšina slovenských firiem funguje ako subkontraktory. Známe tvrdenie – ak Nemeckokýchne, Slovenskomá problém – stále platí. Druhou rovinou je naša závislosť v surovínovej oblasti od Ruska. Takže akékoľvek otrasy na ruskej strane sa takisto prenášajú k nám. Z ekonomického hľadiska možno o Slovensku povedať, že je seizmické zo západu aj z východu. Na druhej strane naša poloha medzi Západom a Východom môže byť pre nás geopolitickou rentou. Doteraz sme z toho profitovali, ale vzhľadom na vývoj v Ukrajine a na zostávajúce sa napätie s Ruskom to môže viesť k tomu, že Slovensko sa môže dostať do pohraničného pásma EÚ a do tzv. kordón sanitér, v ktorom bolo pred prvou svetovou vojnou.

• **Nemecká vláda sa rozhodla poslať zbrane irackým Kurdom, ktorí bojujú proti militantom z Islamského štátu. Kancelárka Angela Merkelová túto skupinu označila za hlavnú bezpečnostnú hrozbu pre Nemecko a Európu. Môže táto okolnosť pomôcť ekonomike Nemecka? A nám?**

Nám nie. Samotná Merkelová je v schizofrenickej situácii: jednak si uvedomuje tlak nemeckých podnikateľských kruhov proti sankciám voči Rusku, jednak je zrejme, že chce byť empatická voči americkým predstavám o budúcom vývoji, čo nevyhnutne povedie k ďalšiemu zostrovaniu vzťahov s Ruskom. Kancelár Schröder svojho času povedal jednu krásnu vetu: Rusko bez Európskej únie prežije, EÚ bez ruských surovín nie. Bude teda zá-

ležať na tom, nakoľko vedenie EÚ bude ochotné nadbiehať americkým záujmom a ich exportu zbrani do Iraku, Kurdom a podobne, alebo nakoľko bude ochotné zvoliť vlastnú stratégiu. Ak ju nebude chcieť robiť, tak na to môžeme doplatiť.

• **Brazília, Rusko, India, Čína a Juhoafrická republika (BRICS) sa usilujú vytvoriť protiváhu Svetovej banke a MMF. Podpisali dohodu o vytvorení novej rozvojovej banky a spoločného rezervného fondu. Nakoľko sú reálne informácie, že Merkelová sa zaoberá myšlienkou pripojiť sa k štátom BRICS? Čo by to znamenalo pre EÚ?**

Áno, je to jedno z kľúčových riešení, lebo si treba uvedomiť, že tieto krajiny vytvorili novú rozvojovú banku, ktorá síce má dnes kapitál sto miliárd dolárov, ale do polovice budúceho roka narastie na bilión dolárov. Tieto krajiny majú reálne kapitálové zdroje, na rozdiel od európskych krajín alebo Spojených štátov, ktoré majú len virtuálne aktíva, vytvorené tlačением peňazí, ktoré sú nekryté a podobne. A ďalej, ruské a čínske banky sa dohodli, že sedemdesiatpäť percent operácií im bude zúčtovaných v rubloch, nie v dolároch. Ďalej, časť krajín OPEC rozmýšľa nad tým, žeby predsa len začala zúčtovať plyn a ropu v eurách. Toto všetko vedie k tomu, že v každom prípade dôjde k výraznému zostreniu konfliktu medzi novými a tzv. tradičnými ekonomickými lídrami, no a z tohto pohľadu sa Európa stáva určitým rukojemníkom amerických snáh a na druhej strane vlastnej logiky prežitia. Ak by toto Merkelová uskutočnila, išlo by o vlastnú logiku nemeckého prežitia. Pretože si treba uvedomiť, že štyridsaťosem percent nemeckej spotreby tvoria ľudia na šesťdesiatpäť rokov a že Nemecko je po Číne druhým najväčším exportérom na svete. A ak nemá exportné trhy ani domácu spotrebu, potom musí redukovať kapacity. Tým vzniká nárast nezamestnanosti, sociálne búrky atď., atď.

Čiže byť na mieste Merkelovej robil by som presne to isté.

• **Ekonomika Spojených štátov amerických je prehriata, topia sa v dlhoch. Zo strany ekonomických autorít sa ozývajú názory špekulujúce o tom, že by sa mohli pokúsiť vyriešiť svoje problémy historicky osvedčeným spôsobom – vojnovým konfliktom.**

Áno, dokonca možno povedať, že vytváranie série trvalých základní pozdĺž hraníc s Ruskom nevyhnutne povedie k zásadnému zostreniu a možno aj k otvorenému horúcemu konfliktu. Lebo Rusko sa bude nevyhnutne a objektívne cítiť ohrozené týmto prístupom NATO k svojim hraniciam. A ak niektorí politici dnes hovoria, že Rusko porušuje dohodu z roku 1994 vo väzbe na Ukrajinu, tak tá nielenže garantovala jej územnú celistvosť, ale i záväzok, že sa NATO nikdy nepriblíži k ruským hraniciam. A to sa teraz deje. Objektívne a korektne povedané, pokus začať tlačiť na Rusko tým, že sa NATO priblíži k ruským hraniciam, bude nevyhnutne znamenať odvetu.

• **Ako hľadáte na nejednoznačné stanoviská lídrov slovenskej politiky k sankciám voči Rusku. Iné zaujímajú prezident, iné predseď vlády.**

U vlády je to pragmatické stanovisko geopolitického záujmu. Veď si povedzme prečo Sobotka, Orbán, Fico jednoznačne hovoria o spolupráci alebo o ochote riešiť situáciu diplomatickou cestou. Nielen preto, že Slovensko môže byť zasiahnuté ekonomicky atď., ide o zásadný prístup. Ak sa chceme pozeráť na súčasný konflikt medzi Spojenými štátmi, EÚ a Ruskom, treba sa pozeráť na obidve strany a poznať záujmy obidvoch strán. Nemôžeme len vyhlasovať, že naše záujmy o hodnotách sú tým, čo má určovať ďalšiu politiku. A tak isto si musíme uvedomiť jednu zásadnú vec. O akých hodnotách to hovoríme, keď pokojne prepádame iné krajiny bez

toho, aby to schválila Bezpečnostná rada OSN? Týkalo sa to napríklad Líbye i iných krajín. Isté krajiny napadli Irak s absolútne nekorektným zdôvodnením, že vlastní zbrane hromadného ničenia. To zasa máme reagovať na neoverené argumenty a znova podľa nich máme vytvárať geopolitickú stratégiu? V tejto súvislosti sa treba opýtať, či lídri EÚ nemajú vlastný rozum, aby zvážili plusy a mínusy, celkový vývoj, ku ktorému sankcie smerujú.

• **Je vôbec v súčasnosti ekonomicko-hospodárska situácia v Európe predvídateľná?**

Po prvé, ekonomika sa znova stáva totálnym nástrojom geopolitiky, čo si treba zásadne uvedomiť. To znamená otázka ziskovosti, odbytišťa, teritórií je len druhoradou líniou a používa sa ako mocenský geopolitický nástroj. Po druhé, ani Európa, ani Spojené štáty skutočné príčiny krízy z roku 2008 nevyriešili. Po tretie, kríza na rozdiel oproti iným krízam má svoje fázyvé posuny. Najskôr to bola hypotekárna, potom banková, dlhová, potom kríza globálnej spotreby, teraz je to kríza produkčných kapacít a bude to pokračovať ďalej. Za ďalšie, zadlženosť obyvateľstva a zadlženosť firiem, ktorá súvisí s emitovaním podnikových dlhopisov, je v EÚ obrovská. Nikto to nerieši. My si naozaj vážne myslíme, že zvýšime domácu spotrebu pri obrovskej zadlženosti obyvateľstva? Alebo pôjdeme cestou kreatívneho prístupu úpravy smernice ESA 95 na ESA 100, a to bude znamenať, že v najbližšom roku sa bude obráť šedej ekonomiky započítavať do národného hrubého produktu, čím zväčšíme objem produktu, ale objem dlhov zostane rovnaký. Vzhľadom na zväčšený objem to síce bude nižšie percento dlhov, no a my sa budeme tváriť, že riešime dlhovú krízu. To má byť riešenie európskych problémov? Toto už konečne treba povedať jasne, otvorene a zreteľne.

• **Má v tomto zmysle nejaký význam dlhová brzda?**

Je podmienená, pretože krajiny, ktoré majú obrovský dlh ako Japonsko (225 percent z HDP), si pokojne požičiavajú za prijateľných podmienok a iné krajiny sú tlačene k dlhovej brzde. V tejto súvislosti by som rád odporučil čitateľom veľmi zaujímavú knihu dvoch amerických špičkových ekonómov pod názvom Ekonomika života a smrti. V nej jasne ukazujú, že nijaké škrtenie výdavkov, nijaká dlhová brzda, nikdy k ničomu nevedla.

• **Slovensko má veľký problém s nezamestnanosťou. Niektorí odborníci, ako napríklad prof. Milan Melník, tvrdia, že riešenie je v šesťhodinovom pracovnom čase...**

Nie, to vôbec nie je nijaké riešenie. Francúzi si skrátili pracovný týždeň na tridsaťpäť hodín a zamestnanosť nevyriešili. Zásadný problém nie je v zamestnanosti, ale v tom, že stagnujú mzdy. A ak stagnujú mzdy, dlhová služba domácností je obrovská. Do poistných systémov odchádza menej peňazí. Preto je problém s prefinancovaním dôchodcov, nie s pomerom ľudí v produktívnom a poproduktívnom veku. A vzniká tu aj ďalšia otázka, ak produktivita neustále rastie vďaka technológiám a iným veciam a mzdy stagnujú, kam asi plynie ten rozdiel medzi rastom produktivity a rastom miezd?

• **Kam?**

No do tých tridsiatich transnacionálnych korporácií používajúcich známy finančný transfer, ktorý stojí Slovensko ročne tri miliardy eur.

• **Teda o tieto peniaze Slovensko prichádza?**

Samozrejme, idú preč. A všimnite si, dnes už väčšina krajín nehovorí o domácich ekonomických subjektoch, o ich podpore a rozvoji, ale len o výhodách na získanie zahraničných investorov, ktorí majú zabezpečiť pracovné miesta na export ich produkcie. Ako keby domáce subjekty neexistovali.

• **Ako teda môžeme naplniť kasu Slovenskej republiky?**

Odpoveď je veľmi jednoduchá. Jeden z významných technologických prelomov bude teraz 3 D tlač, ktorá radikálnym spôsobom zmení pozíciu subkontraktora finalizujúcich firiem. To znamená, že umožní vyrábať individualizované výrobky pri nízkych cenách. Kľúčom však bude materiál. A v materiálovom výskume sme na špiči. Ak využijeme skutočnosť, že materiály, ktoré my vyrábame od nanotechnologickej keramiky až po biotechnologické materiály, sú použiteľné v ktorejkoľvek forme technologického spracovania, máme obrovské plus. Taktiež máme vysoko rozvinutý softvérový a bezpečnostný priemysel. Bezpečnostné protokoly v rámci RFID a čiarového kódu sú na špičkovej úrovni. Kupuje ich od nás väčšina krajín sveta. Čiže máme oblasti výskumu, ktoré sú zaujímavé, ale pokiaľ ich nechávame len tak, nech nejako fungujú a nech sa financujú samy a nikto im nepomôže, tak potom budeme mať veľký problém.

• **Kedysi ste hovorili aj o možnosti zarábať v zdravotníctve.**

Áno, išlo o liečenie zahraničných pacientov, ale v súčasnosti už nie sme schopní kvalitne liečiť ani vlastných ľudí. Máme súkromné kliniky, kde však treba poriadne zaplatiť za liečenie, i štátne zariadenia, ktoré boli pôvodne rovnako kvalitné ako tie zahraničné, len to robili za tretinu ceny. Vtedy to malo zmysel, no pri súčasnom postupnom rozpade nášho zdravotného systému už nie. Zostáva druhá možnosť – učiť zahraničných študentov. Ibaže na to nám chýbajú prednášky v angličtine i špičkový servis.

• **Je ešte aktuálny projekt širokorozchodnej trate?**

V súčasnej geopolitickej situácii je to irelevantná otázka, podobne ako program reverzného chodu plynu a podobných vecí. Rusi predsa nebudú dodávať do západnej Európy plyn, ktorý my potom pod cenu budeme predávať Ukrajine a Ukrajina sa bude tváriť, že je nezávislá. Treba sa len zamyslieť nad geopolitickým rozmerom dodávky energetických médií a pochopíme, o čom je dnešná hra.

• **Amerika ponúka Európe bridlicový plyn...**

Za akú cenu? Na výstavbu nového obrovského terminálu pre kvapalný plyn sú potrebné tri roky. Na jeho transport je nevyhnutné vybudovať flotilu lodí. Na transformáciu kvapalného plynu na plynú substanciu sústavu terminálov, a to všetko bude čosi stáť. Predpokladané náklady sa pohybujú na úrovni stoviek miliárd eur. Kto to z EÚ zaplatí? A aká bude finálna cena plynu?

• **Môžeme nejakým spôsobom ovplyvniť svoju budúcnosť?**

Iste, máme ju vo svojich rukách. Buď sa pokúsime využiť všetko to, čo na Slovensku doteraz platilo, to znamená pracovitosť, kreativnosť, schopnosť sa prispôbiť, ale aj schopnosť hľadať východiská z každej zlej situácie, alebo sa spoľahneme na reči politikov, na všeobecné formulácie z Bruselu a budeme dúfať, že nás zachráni bruselský eurofond. Máme dve možnosti, rozhodnúť sa musíme sami.

Memoáre Paula Hackera poznačila príznačná tendenčnosť

Subjektívna optika amerického diplomata

Nebýva zvykom, že kniha memoárov obsahuje niekoľko predslovov ako v prípade publikácie Slovensko 1990 – 1993 od bývalého amerického diplomata na Slovensku Paula Hackera, ktorá vyšla tohto roku vo vydavateľstve Artforum. Ako prvý sa o nej vyjadril Pavol Demeš, bývalý minister medzinárodných vzťahov SR a poradca prezidenta Michala Kováča. S neskrývaným obdivom uvádza, že „diplomatický pionier Hacker sa nebál riskovať nevôľu viacerých kľúčových aktérov tejto pohnutej doby, vrátane slovenských politických špičiek, ktoré porušovali pravidlá fair play“.

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: internet

Ocenil, že vydanie knižky „podporilo veľvyslanectvo USA na Slovensku“, čo pôsobí skôr komicky než uznalivo. Veď Spojené štáty podporili iné projekty na Slovensku, finančne oveľa náročnejšie, než bolo vydanie jednej publikácie. Napríklad zriadenie Inštitútu pre verejné otázky. Autorom ďalšieho predslovu nie je nikto iný než Martin Bútora, bývalý veľvyslanec SR v USA a poradca prezidenta ČSFR Václava Havla. Dnes už aj prezidenta Andreja Kisku. Svoj text uvádza titulom: Nevšedné čítanie z nevšedných čias. Vyzdvihuje prínos autora, ktorý „pripomína čitateľom historky, ktoré už zväčša upadli do zabudnutia – či už sú to pokusy najagilnejších členov Mečiarovej vlády po voľbách v júni 1992 obmedzovať slobodu tlače...“, až sa dostáva ku konštatovaniu, že „niektoré z nich sú mrazivé a ukazujú, kam Slovenská republika smerovala pod vládou takejto garnitúry“.

Posledným autorom predslovu je Claiborne de Borda Pell, ktorý prišiel na Slovensko v novembri v roku 1947, aby tu otvoril Generálny konzulát USA. Stalo sa tak len niekoľko dní po prevrate v roku 1948 a nemal dlhé trvanie. Bol zatvorený vyše štyridsať rokov. V predslove sa vyznáva, že trochu závidí Hackerovi, že bude zodpovedný za rozvoj vzťahov USA so Slovenskom v omnoho priaznivejšej situácii, ako mal on v roku 1948. Priznáva, že USA v roku 1991 oficiálne podporovali zachovanie Česko-Slovenska, no neskôr pod ťarchou „reálnej situácie“ museli zmeniť názor. Pell s odvolaním sa na Hackera tvrdí, že „v roku 1990 na Slovensku ešte pretrvávalo staré myslenie, lebo Slováci očakávali od amerického diplomata, že zaujme „proslovenský“ postoj i vtedy, keď mal presadzovať jednotnú politiku USA, ktorá platila v celom Česko-Slovensku“.

■ **PODPORIŤ ALEBO ...**

Už na niektorých úvodných stránkach knižky sa odzrkadľuje ne pochopenie slovenskej reality, histórie i krokov, ktoré robila slovenská politická reprezentácia v období rokov 1990 – 1993. Orientácia USA na zachovanie jednotného Česko-Slovenska vysvetľuje, prečo sa americká diplomacia na Slovensku orientovala na čechoslovakistov. Ukazuje, že nemala záujem podporiť nezávislosť štátu, ale podrobiť ho záujmom USA. Dokazuje to tiež dištancovaním sa od intelektuálov prvej Slovenskej republiky, o ktorých uvádza: „MZV USA tým chcelo jasne poukázať na to, že nechce mať nič do činenia s organizáciou (Slovenského svetového kongresu, pozn. E. Z.)“, ktorá bola tak úzko

prepojená s ľuďmi ospravedlňujúcimi vojnový fašistický štát.“ V jednej vete Hacker použil nepravdivú terminológiu, lebo podľa renomovaných historikov prvá Slovenská republika nevznikla následkom vojnových udalostí, preto o nej nemožno hovoriť ako o vojnovéj a vonkoncom nie o fašistickej, lebo takto možno označiť len režim, nie štát!

Slovenský štát a židovská otázka tvoria samostatnú kapitolu Hackerovej knižky. Tvrdí v nej, že „14. marca 1939 vyhlásilo Slovensko na nátlak Nemecka nezávislý štát a až do oslobodenia sovietskou armádou na jar 1945 bolo bábkovým režimom pod patronátom Nemecka“. Objavným spôsobom opisuje deportácie Židov z územia Slovenska, keď píše: „Podnetom na deportácie bolo nariadenie slovenskej vlády, ktorá za to, že Nemecko „zbavilo“ slovenský štát Židov, platila Nemecku 500 rišských mariek (zo zhabaného židovského majetku, pozn. prekl. E. Z.).“ Evy Salnerovej) za každého deportovaného občana židovského pôvodu. Slovensko si takto vyslúžilo pochybnú nálepku jedinej neokupovanej krajiny v Európe, ktorá počas druhej svetovej vojny deportovala vlastných židovských občanov.“ V tejto súvislosti vyniká protirečivosť tvrdení „bábkový režim“ a „jediná neokupovaná krajina“. S tým si však americký diplomat hlavu neláme. Ako aj s nasledujúcim tvrdením, že „Tisa obesil ako vojnového zločincina“. Slovenský historik Martin Lacko, pracovník Ústavu pamäti národa, hovorí niečo iné: „Tiso sa na nijakom zozname vojnových zločincov neobjavil. Nikto taký dôkaz dosiaľ nepriniesol.“

■ **SLOBODNÍK A FELDEK**

Autor spomína prípad, keď „Slobodník zažaloval spisovateľa Ľubomíra Feldeka za urážku na cti, lebo napísal, že Slovensko by nemalo mať ministra s „fašistickou minulosťou“. Feldek vyhral prvé kolo, Slobodník sa odvolal a Feldek posunul žalobu na Európsky súd pre ľudské práva, ktorý mu nakoniec v roku 2001 prisúdil víťazstvo“. Tu už nejde len o manipuláciu s faktami, ale o možnú lož. Právny zástupca Slobodníka Anton Blaha totiž nedávno v rozhovore pre SSN povedal: „Najvyšší súd SR správne judikoval, že kto hovorí o tzv. fašistickej minulosti Dušana Slobodníka, a teda aj celej jeho (aj našej) generácii, ho uráža, znižuje jeho (a teda i našu) dôstojnosť a veľmi vážne zasahuje do jeho cti.“ Európsky súd pre ľudské práva sa nedotkol rozsudku Najvyššieho súdu SR v spore Slobodník verzus Feldek, iba potvrdil, že Feldek má právo vyjadrovať sa o verejných činiteľoch. Tak-

že Hackerovo tvrdenie, že Európsky súd pre ľudské práva Feledkovi prisúdil víťazstvo, je číra lož.

Hacker sa necitlivo vyjadruje aj o spolunažívaní Slovákov s Maďarmi. Tvrdiť, že Maďari vládli na území dnešného Slovenska tisíc rokov, je nekorektné. Rovnako ako jeho tvrdenie, že Trianonskou zmluvou bolo územie Maďarska dramaticky oklieštené.

■ **ZMENA SMENY NA SME**

Pre pamätníkov priam komicky vyznieva Hackerovo tvrdenie o deníku Smena, že „na konci roku 1992 publikovali redaktori tohto denníka články, ktoré boli takpovediac v zdržanlivej opozícii voči HZDS“. Nuž, až v takej zdržanlivej, že deň po víťazných voľbách pre HZDS vyšla Smena na titulnej strane v čiernom rámu. A v januári 1993 urobilo vedenie Smeny pokus o privatizáciu denníka, ktorý však nevyšiel. Ale ako uvádza Hacker, „americká, vládou podporovaná nadácia poskytla denníku grant na podporu nezávislých médií v bývalom komunistickom bloku“. Sme teda začalo vychádzať s podporou Spojených štátov amerických a svoju nezávislosť od Slovenska prejavuje dodnes.

Otázku slobody tlače prezentuje autor veľmi subjektívne. Kritériom je miera náklonnosti voči Spojeným štátom a prekvapujúce zistenie, že niektorí novinári po zmene režimu „vy-menili komunistické presvedčenie za nacionalistické z jedného dňa na druhý“. Keby to bola pravda, Marián Leško a spol. by zrejme boli nezamestnaní...

■ **AMERIČANIA A MEČIAR**

Na Hackerovej publikácii však treba oceniť opis vzťahu americkej ambasády v Prahe voči svojmu konzulátu v Bratislave. Presne kopiroval vzťah českej politiky k Slovensku. V roku 1991 mali vládu Spojených štátov navštíviť oficiálni hostia z Čiech a zo Slovenska. Hacker navrhoval ako účastníka Mečiara, ale veľvyslankyňa v Prahe vetovala jeho návrh s tým, že „Mečiar je príliš kontroverzný a jeho nominácia by skomplikovala naše vzťahy s Čechmi“. Dokonca mu neodporúčala stretnutie s Mečiarom po voľbách v roku 1992, „pretože mohlo vzbudiť dojem, že USA ho takrečeno pomazali“.

Predsa len Slováci dopadli lepšie ako mnohé iné štáty. Zatiaľ. Ako píše Hacker, „Mečiar pozitívne hodnotil, že oficiálny prístup americkej vlády k ďalšiemu osudu spoločného štátu je „zdržanlivý“; neusilovali sme sa predkladať žiadne osobitné návrhy, ale nechali sme Čechov a Slovákov, aby si sami rozhodli o svojej budúcnosti“.

Hackerovu knižku z angličtiny preložila jeho sekretárka Eva Salnerová. Svojimi poznámkami jasne dokazuje, kam patrí. Americký diplomat končí svoju knižku zamyslením sa nad vývojom Slovenska za šesťnásť rokov od nadobudnutia samostatnosti. Je spokojný. A neinformovanému čitateľovi prezrádza, že na Slovensku pôsobila Agentúra USA pre medzinárodný rozvoj, ktorá „kedysi počtom zamestnancov a rozsahom činnosti zatienila ambasádu, ukončila činnosť, čo svedčí, že bola úspešná. Zachovali sa však niektoré jej programy, napríklad rozvoj demokratickej mechanizmov a ekonomických reforiem, ktoré sú riadené z regionálneho centra v Budapešti“.

POZNÁMKA

Carl Schmitt je dnes už všeobecne uznávaný klasik politického myslenia. Po roku 1945 bol chvíľu v nemilosti pre svoju právnicko-teoretickú činnosť počas tretej ríše. Jeho teoretické výkony však nezapadli prachom. Schmitt nebol ideológ, ale právnik s presnými a často až s vizionárskymi postrehami a v súčasnosti sa dá dokonca hovoriť o určitej renesancii schmittovského politického myslenia. Paradoxne, zúčastnil sa aj na tvorbe izraelskej ústavy, o čom sa však radšej veľmi nehovorí.

Teoretické úvahy Schmitta nezapadli prachom

O dnešnom parlamentarizme

Ján LITECKÝ-ŠVEDA

V tomto článku by sme sa chceli venovať Schmittovu pohľadu na podstatu parlamentarizmu. Jeho kniha o tejto problematike vyšla prvýkrát v roku 1923 a dodnes je neprekonaná analýza parlamentného systému. Odvtedy už vyšla v Nemecku v deviatich vydaniach, z toho sedem (!) je povojnových, posledné vydanie je z roku 2010.

■ **PRÁZDNE DEKLARÁCIE**

Práca sa začína dosť pesimistických konštatovaním, že čisto teoretická práca o politike, ktorá neslúži nijakým záujmom, vyvolá iba malý záujem či diskusiu. Dokonca sa bojí, či sa epocha diskusie už vlastne neskončila. Z tejto knihy sa napríklad môžete dozvedieť aj to, že aj dlhodobý zažitý zvrät „parlamentná demokracia“ je spojenie dvoch pojmov, ktoré nemusia vždy spolu ladiť. Dvadsiate storočie sa veľmi nenamáhalo odlišovať parlamentarizmus od demokracie, ktorá sa neúprosne drala dopredu. No v dvadsiatych rokoch 20. storočia, keď sa dá povedať, že zavŕšili spolu víťazné ťaženie, začali vystupovať protiklady medzi liberálno-parlamentnými a masovo-demokratickými ideami. A práve keď sa naplno rozvinul parlamentarizmus, ukázalo sa, že osoby, ktoré tento systém priviedol na výslnie, nedávajú nijakú príčinu na optimizmus. Naopak, „v niektorých štátoch to parlamentarizmus priviedol až tak ďaleko, že z verejných záležitostí spravil objekty koristi a kompromisov jednotlivých strán a ich nohsledov“, takže Schmitt týchto politikov považuje za opovrhnutiahodnú triedu ľudí.

Pretože parlament len vtedy plní svoju úlohu, keď sa verejná diskusia berie vážne, a nie ako handlovanie. Diskusia je výmena názorov s cieľom presadenia racionálnych a pravdivých argumentov. Reprezentatívna ústava musí vychádzať z toho, že ide o boj názorov, ktoré vychádzajú zo spoločných presvedčení a premís, nezaťažených egoistickými záujmami. Presadzovanie úzkych záujmov už autor nepovažuje za diskusiu v pravom slova zmysle, z tej sa stala už iba prázdna formalita.

■ **PARÓDIA NA DEMOKRACIU**

Schmitt zároveň upozorňuje, že myšlienka parlamentarizmu ako diskusie je myšlienka liberalizmu a nie je tožná s demokraciou. Každá skutočná demokracia spočíva v tom, že rovnaké sa musí riadiť rovnako a zároveň nerovnaké nerovnako. K demokracii nevyhnutne patrí homogenita a zároveň aj vylúčenie iného. Medzi takéto základné

predpoklady demokracie patrí od 19. storočia príslušnosť k určitému národu a minimálny stupeň homogenity. V tejto súvislosti spomína tureckú demokraciu s násilným vysídľovaním Grékov. Tu môžeme poukázať na prvú Česko-Slovenskú republiku, v ktorej demokracia v podstate nemohla fungovať, pretože záujmy Čechov, sudetských Nemcov a Slovákov boli odlišné. Demokratickou cestou sa takýto štát spravovať nedal a aj keď propagandisti českého nacionalizmu by radi tvrdili opak, bol tu stále tvrdý útlak nečeských národov, po vojne ústiacy až do vražedného teroru. Keď však prevládajúci diskurz túto paródiu na demokraciu stále vydáva za bernú mincu, nečudo, že stále zápasíme ešte s jej detskými chorobami, pretože diskusia sa prakticky nikam neposunula.

■ **(NE)SLOBODA TLAČE**

Podstatu parlamentu vidí vo verejnom prerokovávaní argumentov a protiargumentov. Uvádza dva hlavné znaky: diskusia a verejnosť, k čomu pridáva aj slobodu tlače. Už podľa toho vidíme, že u nás sa len ťažko dá hovoriť o parlamentnej demokracii, pretože u nás masmédiá nie sú slobodné, ale v rukách oligarchov. To automaticky znamená, že neexistuje ani verejná diskusia, namiesto toho sa iba demagogicky organizujú potrebné väčšiny. Takže tu máme takú zmes liberalizmu pre oligarchov a diktatúru peňazi pre široké masy. Samozrejme to, že tu panujú zásadne nedorozumenia týkajúce sa demokratických procedúr, a to už od inscenovaného prevratu, prirodzene vyhovuje vládcovi. Aj preto taká chudoba vo vydávaní základných diel európskej politológie. Keď niečo vyjde, sú to skôr zjednodušené liberalistické úvahy americkej proveniencie, ktorá aj do parlamentných pravidiel zavádza ekonomický princíp voľného trhu a presadzovanie partikulárnych straníckych záujmov, a nie hľadanie pravdy a zásad dobrého spravovania spoločnosti.

Autor sumarizuje, že ak sa zo skutočného fungovania parlamentu vytratila verejnosť a diskusia a stala sa z nej iba prázdna formalita, potom parlament tak, ako sa vyvinul v 19. storočí, stratil zmysel.

Pre každého, koho zaujíma politika a chce aktívne žiť vo svojom spoločenstve, je čítanie Carla Schmitta veľkým prínosom, pretože pomáha rúcať falošné pojmy, ktoré nám pred oči kladú všelijakí pokútni podnikatelia s demokraciou. A kto chce konať, mal by predovšetkým poznať terén, v ktorom sa pohybuje.

Zdrvujúca a ponížujúca porážka maďarských vojsk pri Világoši

Kapitulácia, ktorou sa dodnes straší...

Július SUJA-ŽIAK – Foto dobovej kresby: internet

Uprostred augusta tohto roku uplynulo stošesťdesiatpäť rokov, čo maďarské povstalecké jednotky zložili zbrane pri Világoši a vzdali sa ruskému vojsku pod vedením kniežaťa Ivana Fiodoroviča Paškieviča. Na milosť a nemilosť protivníkovi sa vydalo jedenásť uhorských generálov, vyše tisícštyristo dôstojníkov, celé zoskupenia jazdy, delostrelcov aj peších honvédov s výzbrojou a ďalším vojenským materiálom. Do rúk nepriateľa padlo aj šesťdesiat bojových zástav...

Takto neslávne sa skončilo povstanie proti Viedni za „slobodu Maďarov“ z rokov 1848 – 1849. Ponížujúca kapitulácia vošla nielen do dejín, ale stala sa v našich končinách aj súčasťou frazeológie. Dodnes sa tu bežne spomína Világoš ako hrozba výpraskom – ako synonymum zdrvivujúcej porážky!

■ RUSKÝ ZÁSAH

Pravdaže, inakšie o tejto temnej stránke maďarskej histórie sa prelome minulého storočia píše Dr. Adolf Pechány v knihe Dejiny uhorského boja za slobodu v rokoch 1848 – 1849, aj keď to nebol boj za slobodu všetkých Uhrov, ako to naznačuje nadpis knihy, ale iba boj za práva Maďarov. A ten sa od začiatku roka 1849 nevyvíjal najlepšie. Maďarské jednotky pokračovali vo vojenských akciách a nechceli zložiť zbrane ani po výhodných ponukách od rakúskych generálov. Boje medzi Viedňou a Budapešťou pokračovali nezmenšenou silou, a to zväčša na území obývanom Slovákmi; najväčšie útrapy znášal pospolitý ľud či už na vidieku, ale i v mestách po celom území Uhorska. Preto 25. apríla cisár František Jozef I. požiadal ruského cára Mikuláša I. o pomoc.

Na čele ruských vojsk bolo knieža Ivan F. Paškievič. Rakúšanom velil barón Julius Jacob von Haynau. Maďarských povstalcov viedol generál Arthur Görgey. Ruský cár zdôvodňoval svoju účasť na potlačení povstania aj tým, že nepokoje sa začínajú šíriť i v Rumunsku a Moldavsku, čo destabilizuje situáciu v blízkosti ruských hraníc. Argumentoval tiež tým, že pomoc poskytne, lebo k uhorskému vojsku sa pripojilo i veľa Poliakov, ktorí sa zúčastnili na protiruských rebéliách aj v roku 1831. Keďže Rakúsko samé nie je schopné potlačiť maďarské povstanie proti Viedni, ktorá navyše musela v tom istom čase bojovať aj v Taliansku, rád mu pomôže...

■ V PLNEJ ZBROJI

Pofný maršal knieža I. Paškievič zhromaždil v júni 1849 v Haliči stodeväťdesiatosem tisíc mužov v plnej zbroji. Bojové akcie medzi ruským vojskom a maďarskými povstaleckými jednotkami sa odohrávali na celom území Uhorska, ale aj v Haliči a Sedmohradsku, a to v podstate od júna až do augusta 1849. Ruské vojsko preniklo na slovenské územie na východe cez priesmyk Dukla a na severozápade zas cez Kysucké úžiny. Kozácky jazdný oddiel sa dostal 27. júna večer po toku rieky Kysuca aj do Žiliny. Do mesta vstúpilo okolo stoštyridsať donských kozákov...

Početná presila rakúsko-ruského vojska sa na bojiskách celkom jednoznačne prejavovala, aj keď spojenci bojovali každý pod svojimi zástavami a pod vlastným velením. Odpor maďarských jednotiek najmä proti prevahe ruských, dobre vyzbrojených a vycvičených vojsk bol už do-

predu takmer v každej bitke odsúdený na neúspech. Preto vrchný veliteľ maďarských povstaleckých vojsk A. Görgey realisticky zhodnotil situáciu a dokladoval uhorskej vláde, že nerovné boje sa ďalej neoplatí viesť, lebo hlavné mesto krajiny aj tak neochráni, a to skôr či neskôr padne do rúk nepriateľa. Vtedy sa vláda v Pešti rozhodla, že uhorský snem a svoju administratívu premiestnia do Segedína.

■ HLADANIE POMOCI

Hlavný predstaviteľ Uhorska Lajos Kossuth 2. júla 1849 odcestoval do Czeglédu, aby sa tu stretol s hlavným veliteľom a zoznámil sa s vojenskou situáciou. Potom odišiel do Segedína, aby sa priamo na mieste ubezpečil, či je mesto pripravené prijať vládu a uhorský snem. Keďže postavenie Maďarov sa čoraz viac komplikovalo, vláda sa obrátila aj na Anglicko so žiadosťou o riešenie situácie. Okrem slovných ubezpečení o lojalite, nič viac Angličania neurobili, takže v maďarskej vláde vzrástla nervozita, nepokoje a roztržky. Medzitým 18. júla 1849 vťiahli prvé oddiely ruskej a rakúskej armády do Pešti. Maďarská vláda zo Segedína na túto depešu reagovala preskupením vojenských síl a vyslaním posíl na pomoc Pešti. Tie sa ešte pri Segesvári v rumunskej župe Mureš dostali do kontaktu s protivníkom. Aj keď sa honvédi vyburcovali do neľútostného boja s ruským vojskom, zrážka sa skončila smutným výsledkom – ruski kozáci tu zabili do tisícristo maďarských pešiakov a päťsto ich padlo do zajatia. V bitke zahynul aj najväčší básnik Maďarov, v žilách ktorého kolovala slovenská krv, Sándor Petöfi (Aleksander Petrovič). Zomrel síce na bojisku, ale bez zbrane „v ľahkej pláténnej atile“, po boku hlavného vodcu tejto bitky Józsefa Béma. Pochovali ho Rusi, vraj do „spoločného hrobu padlých hrdinov“.

■ POTUPNÁ KAPITULÁCIA

Po ďalších prehratých bitkách v Miškovci a v Debrecíne sa maďarský vrchný veliteľ A. Görgey napokon rozhodol vyjednávať s Rusmi, ale dostal jednoznačnú odpoveď, že cár neprijme také podmienky, ktoré by sa „protivili záujmom viedenského dvora, ktorému ruský cár poskytol pomoc...“

Po ďalšej porážke pri Temešvári si gubernátor L. Kossut povolal generála A. Görgeyho, a po hlásení o situácii na bojiskách mu predložil ultimátum: „A čo by ste povedali na to, ak by som vymenoval za hlavného veliteľa uhorského vojska genela Józefa Béma?“ A. Görgey odpovedal, že v takom prípade by okamžite abdikoval. Vzápätí Kossut predniesol vyhlásenie k národu, ktoré uzavrel rezignujúcim konštatovaním, že svojimi skutkami už nič nemôže spraviť pre svoju vlasť. Prejav ukončil zvolaním, že by rád obetoval aj svoj život, ak by mohol zachrániť Uhorsko...

Po ňom 11. augusta na verejnom zhromaždení rečnil generál A. Görgey: „Občania!“ oslovil zhromaždených, „doterajšia dočasná krajinská vláda viac už nejestvuje. Gubernátor a jeho ministri sa sami zriekli svojich úradov. Nútený touto okolnosťou som práve prevzal okrem postu hlavného veliteľa aj najvyššiu občiansku moc.“ Prejav ukončil tým, že okolnosti sú mimoriadne ťažké a „každý svoj majetok i seba môžete uchovať iba vtedy, ak zachováte pokoj... Boh s nami!“. Potom zvolal dôstojníkov na poradu: „Uhorské vojsko sa nachádza vo veľmi zlom a neúnosnom stave, pretože je bez potravín a nemá ani muníciu,“ konštatoval a prečítal kapitulčný list, ktorý mal pripravený pre ruského vrchného veliteľa Paškieviča. Všetci dôstojníci súhlasili s tým, že sa vzdajú iba ruskému veleniu, no odmietli sa vzdať Rakúšanom.

Medzitým Görgey stiahol svoje vojsko k Világošu, ktoré leží asi štyridsať kilometrov od Aradu, a v noci z 11. na 12. augusta 1849 poslal do ruského tábora Paškievičovi správu, že je ochotný pristúpiť na bezpodmienečnú kapituláciu. Trinásteho augusta dal nastúpiť jednotky a ich veliteľov, aby ich predstavil ruskému veliacemu generálovi Rudingerovi. Ten sa ešte raz spýtal, či sú ochotní zložiť zbrane, a po kladnej odpovedi maďarské vojsko na rozkaz svojho hlavného veliteľa Rudingerovi zasalutovalo a začalo sa s odkladaním výzbroje. Pri Világoši sa vzdalo 11 uhorských generálov, do zajatia padlo 1 426 dôstojníkov, 23 163 peších honvédov, 4 830 husárov a 2 550 delostrelcov, nepriateľ ukoristil množstvo zbraní, streliva a 60 bojových vojenských zástav...

Knieža Paškievič o kapitulácii Maďarov ihneď informoval panovníka cára Mikuláša I. To isté urobil aj generál Rudinger, ktorý informoval hlavného veliteľa rakúskeho vojska baróna Haynaua v Temešvári.

■ KRUTÉ ZÚČTOVANIE

Rusi zverili právomoc nad zajatcami do rúk Rakúšanov. Stalo sa to, čoho sa Maďari najviac obávali, lebo tušili, že rakúska pomsta ich neminie. Haynau ihneď vydal nariadenie, aby rebelov rozdelili do štyroch skupín: v prvej skupine budú generáli a velitelia jednotiek; do druhej mali zaradiť dôstojníkov honvédov, čo predtým slúžili v rakúskom vojsku, do tretej vládných komisárov a kolaborujúcich, internovaných civilov a do štvrtej skupiny poddôstojníkov a radových pešiakov.

Za mreže do kobiek aradskej pevnosti sa takto dostali štrnásť povstaleckí generáli. Tých postavili pred vojenský súd a 26. septembra 1849 trinástich odsúdili – zväčša na smrť povrazom. Nad aradskými fortifikáciami sa vznášala hrôza popráv vysokých povstaleckých dôstojníkov. Civilná elita sa uchýľuje do emigrácie. Medzi prvými odchádza do cudziny aj najvyšší revolučný predstaviteľ a guvernér Uhorska Lajos Kossuth. Popri ňom celý rad ďalších význačných osobností a vládných predstaviteľov. Uhorsko až do ženby panovníka Františka Jozefa I., ktorý uzavrel manželstvo 24. apríla 1854, spoluexisťovalo s Rakúskom v zreteľne napätom vzťahu. Napätie sa zmiernilo až po korunovácií Františka Jozefa I. a najmä jeho manželky Alžbety za panovníkov Uhorska.

Autor je vysoký armádny dôstojník vo výslužbe.

POLEMIKA

Nepotrebujeme slovenského Luthera – pod týmto názvom uverejnili Slovenské národné noviny na svojej webovej stránke blog Evy Zelenayovej, v ktorom táto publicistka podporila v titulku citovaný výrok rímskokatolíckeho kňaza Jána Košiara na adresu odvolaného arcibiskupa Trnavskej diecézy Róberta Bezáka.

Ad: Nepotrebujeme slovenského Luthera

Príklad matičných stanov

Miloš KOVAČKA

V diskusii k Zelenayovej blogu sa čitatelia Slovenských národných novín voči Košiarovej kritike, ktorú vyslovil na Bezákovu adresu, ohradili. Zelenayovej „prokošiarovský“, t. j. proti-bezákovský blog v reakcii na čitateľskú diskusiu podporil i šéfredaktor Slovenských národných novín Maroš Smolec, nový správca Matice slovenskej, ktorý kritiku voči Róbertovi Bezákovi zdôvodnil potrebou „iného pohľadu“ na jeho odvolanie, respektíve odchod zo Slovenska. Podľa štatistiky Slovenských národných novín patrí Zelenayovej text k najčítanejším článkom tohto matičného periodika.

■ TRANOVSKÉHO SPEVNÍK

Na adresu Róberta Bezáka jestvuje nepochybne množstvo pohľadov. Pozitívnych i kritických. Mojim cieľom nie je ich hodnotenie. Budúcnosť na to azda ponúkne dobrú príležitosť. Ako historik a bibliograf však musím zaujať stanovisko k pojmu „slovenský Luther“. Podľa Jána Košiara je Róbert Bezák potenciálnym „Lutherom“ a tohto „slovenského Luthera nepotrebujeme“. Jeho výrok má však celý rad ďalších konotácií: v jeho videní je Martin Luther nad akúkoľvek pochybnosť negatívnym – na Slovensku neprístupným či nežiaducim fenoménom. No „slovenský Luther“ napriek Košiarovmu výroku existuje v pozitívnych súvislostiach, a to už niekoľko storočí. Tento prívlastok nielen cirkevné a duchovné dejiny Slovenska, ale i dejiny slovenskej literatúry veľmi dobre poznajú a oceňujú: prikladajú ho k menu Juraja Tranovského, vynikajúceho slovenského hymnológa sliezkeho pôvodu, autora najvydávanejšieho slovenského kresťanského spevníka – evanjelickej Cithary sanctorum. Zakladateľ Matice slovenskej Jozef Miloslav Hurban v štyridsiatych rokoch 19. storočia v Slovenských pohľadoch o ňom napísal: „... do dnešného dňa v tisícoch a tisícoch víťískov medzi Slovákmi evanjelickými koluje. Tranovský sám bol najhोjnejší skladateľ a prekladateľ piesní, takže mu ostalo meno „slovenského Luthera“. Áno, vysoko oceňovaným „slovenským Lutherom“ bol a je naďalej predovšetkým Juraj Tranovský a jeho Cithara, ktorá od roku 1636 vyšla viac ako dvesto-dvadsaťkrát: je to najvydávanejšia kniha medzi všetkými, ktoré sa zrodili na území Slovenska. Známe je o nej, že jedinečným kresťanským spevom, ku ktorému privádzala celé generácie, upevňovala nielen reformačné povedomie evanjelických Slovákov, ale zrozumiteľným bohoslužobným jazykom ich bezpečne sprevádzala – tak na Slovensku, ako aj v cudzine – na historických cestách, ktoré posilňovali slovenskú národnú identitu. Zo slovenského historického vedomia nikto nevymaže obraz jednoduchých Slovákov, ktorí osídľovali Dolnú zem alebo sa uberali do Ameriky. To jediné, čo doma nezabudli, bola

Biblia a Cithara sanctorum „slovenského Luthera“.

■ BARDEJOVSKÝ KATECHIZMUS

Slovenské dejiny si jednoducho „slovenského Luthera“ vyžiadali a ochraňovali ako oko v hlave: či si to Ján Košiar želá alebo neželá, či ho on osobne, respektíve Eva Zelenayová budú označovať v Slovenských národných novinách za nepriateľného. Toto moje tvrdenie má oporu aj v iných, všeobecne známych historických skutočnostiach. Vzdelaným Slovákom je dobre známe, že najstaršou slovenskou rukopisnou knihou je Nitriansky kódex (evanjeliár) z 11. storočia, ktorý bol napísaný v latinčine v benediktínskom kláštore v Hronskom Beňadiku. Je vysoko oceňovaný, nad akúkoľvek pochybnosť je skvostnou pamiatkou slovenských dejín. No nemenej vzácnu slovenskou kresťanskou knižnou pamiatkou je Bardejovský katechizmus z roku 1581 – najstaršia, vôbec prvá slovenská tlačenná kniha, zachovaná v jedinom exemplári (v roku 2013 vyšla faksimilná edícia), ktorá predstavuje domáci slovenský preklad svetoznámeho Malého katechizmu Martina Luthera. Evanjelickí Slováci doma i vo svete ho jednoducho „žili“ – kultivovali nim kresťanský i verejný život na Slovensku, kovali morálku i charakter. Ťažké údely prežili a odolali náporom aj vďaka Lutherovej útlej knižočke. Vydali ho viac ako trisťdesaťkrát: je to vôbec najvydávanejší slovenský preklad. A vo svetových štatistikách Malého katechizmu sa počet jeho edícií radí hneď za najprekladanejšiu knihu – za Bibliu svätú.

■ NEEKUMENICKÝ FAUL

Pýtam sa: Možno Martina Luthera označovať za nepotrebného, a tým ho vyháňať či nebdaj vymazať zo slovenských dejín? A vôbec: možno ekumenické poslanie Slovenských národných novín, respektíve Matice slovenskej, takýmito stanoviskami konfesionalizovať?

Prvé ctihodné stanovy Matice slovenskej z roku 1863 ustanovili: §. 2. Štátne a náboženské záležitosti vytvorené sú z úkolu Matice slovenskej. V časoch, v ktorých Matica slovenská tento paragraf svojich stanov dodržiavala, napríklad v časoch moysesovsko-kuzmányovských (sám prvý predseda MS, všeobecne vážený Štefan Moyses na jeho rešpektovanie prísne dohliadal), Slovákov zjednocovala. Bola milovanou. Niečo znamenala. V časoch, v ktorých ju opantala straníckosť a podliehala konfesionalizácii, očividne Slovákov stavala proti sebe.

Článkom Nepotrebujeme slovenského Luthera postavila katolíkov proti katolíkom a nekatolíkov, respektíve v dejinách vzdelaných Slovákov, rozrušila faulom, ktorý by jedinečný banskobystrický rímskokatolícky biskup Štefan Moyses v Matici slovenskej nebol býval nikdy pripustil.

Múzeum moderného umenia Danubiana nabralo európsky rozmer

Polostrov umenia sa veľkolepo rozrástol

Maroš M. BANČEJ – Foto: archív múzea Danubiana

Milovníci výtvarného umenia už to poznajú. Tí bratislavskí alebo tí, ktorí si chcú spestriť návštevu hlavného mesta, naštartujú auto, či si počkajú na autobus a vyberú sa do výnimočnej galérie. Necelých pätnásť kilometrov južne od centra Bratislavy na cípe polostrova pri čunovskej zdrži v strede mohutného toku Dunaja bolo 9. septembra 2000 otvorené jedno z najmladších európskych múzeí moderného umenia – Danubiana. Rieka Dunaj mu prepožičala svoje meno, to ostatné je výsledkom nadšenia a iniciatívy slovenského galeristu Dr. Vincenta Polakoviča a finančných prostriedkov holandského zberateľa a podporovateľa umenia Gerarda H. Meulensteena.

Galéria Danubiana v súčasnosti mení svoju tvár.

Už tradične rozhádaná umelecká obec na pôvodné plány na rozšírenie a zveladenie Danubiany reagovala rôzne. Časť bola za, druhá časť hovorila o tom, že financie poskytnuté na dostavbu ministerstvom kultúry by bolo treba použiť inde. Napri-

klad na Slovenskú národnú galériu, prípadne na ďalšie galerijné priestory, ktoré často trpia finančnými suchotami. Je to skrátka už naším prekliatím, že nielen politici, ale aj umelci sa začínajú deliť na koalíčných a opozičných a podľa toho konajú.

■ ODZNELO V ČUNOVE

Ako povedal na slávnostnom otvorení rozšírenej Danubiany minister kultúry Marek Maďarič, tento priestor si teraz bude musieť hľadať novú tvár. Stal sa totiž zo súkromnej galérie zbierkovým priestorom s účas-

ťou Slovenska. A má toho veľa, čo môže ponúknuť. Nezvyčajnú polohu na rozhraní troch susediacich krajín – Slovenska, Rakúska, Maďarska, ale najmä veľkolepý kontrast čirej vodnej hladiny, vysokej oblohy a nekonečných brehov hrádze, vytvárajúcich rámec pôsobivej architektúry evokujúci tvary rímskej galérie, ktorá zakotvila na dunajskom umelom môle. Architektúra tu vo svojej rôznorodosti dáva príležitosť mnohým výstavným aktivitám a na návštevníkov okrem umeleckého zážitku z vystavených výtvarných diel pôsobí aj okolie, ktoré je doslova esenciou najväčšej stredoeurópskej rieky.

■ RÝCHLA PREMENA

Jeden a pol roka trvajúca dostavba múzea moderného umenia Danubiana Meulenstein Art Museum je teda hotová. Novostavbu skolaudovali v niekoľkých termínoch v auguste, ako nám povedala PR manažérka múzea Martina Hudačková. Pre návštevníkov múzeum opäť otvorili v utorok 9. septembra. Danubiana sídlia na Vodnom diele Bratislava – Čunovo začala svoju premenu koncom marca 2013. Symbolicky ju odštartovali umelci slávnostným krstom základného kameňa. Cieľom projektu bolo vytvoriť najväčšie múzeum moderného umenia na Slovensku.

„Náklady neprekročili šesť miliónov eur, vrátane DPH, a práce financoval štát prostredníctvom ministerstva kultúry,“ spresňuje Vincent Polakovič z Danubiany Meulenstein Art Museum. Podľa neho oproti plánu ušetrili približne milión eur.

Prístavba Danubiany sa uskutočnila podľa projektu spoločnosti Atelier 008, autorského kolektívu architektov Jána Kukuľu a Jozefa Jakuša. Celková plocha areálu Danubiany je teraz dvanásťtisíc štvorco-

vých metrov. Pred dostavbou malo múzeum plochu deväťstojedenásť štvorcových metrov a prístavba mu priniesla takmer tritisíc štvorcových metrov navyše. Strecha nového objektu má slúžiť ako sochársky park, čo iste zatraktívni túto výnimočnú galériu.

■ NÁRUČ DANUBIANY

Vo veľkej sále na poschodí sa striedajú prehliadky popredných svetových umelcov, na prizemí je predajná galéria súčasného umenia, priestor pre komorné výstavy, audiovizuálne centrum i prednášková sála. Komplex dopĺňa Art Shop s bohatým výberom katalógov, umeleckých publikácií, pohľadníc, suvenírov a útulná Art Café, ktorá presahuje rámec interiéru a dovoľuje návštevníkovi posedieť si priamo na brehu Dunaja. Novozaložený park s rozlohou osemtisíc štvorcových metrov dáva možnosť prezentácie sochárskych diel, ktoré na pozadí zelene, vodnej hladiny a vzdialenej panorámy mesta dostávajú nové dimenzie. Polostrov umenia vás očakáva na prahu tretieho tisícročia a ponúka jedinečnú symbiózu výtvarných diel, modernej architektúry a okolitej prírody. Spolu má byť vo vynovenom areáli Danubiany stovka parkovacích miest. Nové pavilóny múzea s avizovanými expozíciami medzinárodného, holandského a slovenského umenia lemujú severovýchodný breh jej areálu a proporčne nezasahujú do hlavnej budovy.

„V dostavbe trvalo umiestnia zbierku moderného umenia Gerarda Meulensteena, zakladateľa Danubiany, aj zbierku diel Danubiany. V pôvodnej budove otvorili spolu s vynoveným múzeom výstavu významnej slovenskej skupiny umelcov, legiend slovenskej moderny – Galandovcov.“

História, fantázia a debatujúce mačky

Lojzo Marsina: Dračia pieseň labutia, Vydavateľstvo Verbis, Bratislava 2014

KNIHA TÝŽDŇA

Lojzo Marsina
Dračia pieseň labutia

Viete si predstaviť kombináciu antickej histórie, slovenského vidieka, politickej satiry a hovoriacich mačiek? Z podobného mixu môže vzniknúť literárny guláš, ale aj zaujímavá kniha, ktorá čitateľa nenechá vydýchnuť si do poslednej strany. No a práve toto sa podarilo Lojzovi Marsinovi. Povoláním právnikovi, ktorý si svoj knižný debut Podobenstvo o dome Danielovom odkladal do šesťdesiatky, vzápätí vydal knihu Dračia pieseň labutia a podľa vlastných slov sa necíti byť spisovateľom.

Ťažko je charakterizovať knihu, v ktorej autor so šarmom sebe vlastným prelieta z liptovského salaša do antického Ríma, kde mačky vedú filozofické debaty a ovčiarsky pes vymyslí báseň. Najjednoduchšie by bolo dať tomuto dielu nálepku „postmoderna“ a duša intelektuálnych čitateľov by bola namieste. Keďže samotný obsah postmoderny je pre mňa doteraz trójskym koňom, cez ktorého sa pašujú do slovenskej literatúry rôzne grafomanské počiny, ustráším sa tohto termínu a skúsím to z iného konca. Túto knihu môžete čítať pekne stránku po stránke, ale aj náhodne otvoriť a začítať sa. Vždy nájdete poctivú porciu príbehu, vtipu, filozofického bonusu, ktorý neunavuje, ba aj celkom slušnú poéziu. Marsina sa so slovami hrá, navonok ich anarchistickejšie sype z rukáva, no výsledný tvar je presný. S citom pre slovenčinu, príbeh, atmosféru. Farebne odlišné stránky, na ktorých je fiktívna divadelná hra, v ktorej účinkuje bývalý, pomerne vrcholový politik, len akcentuje to, prečo je táto atypická románová novela taká čítavá. Autor venoval svoju knihu „každému, kto mal aspoň raz na hlave veniec z púpavy, všetkým tým, ktorí sa v šesťdesiatych rokoch minulého storočia prvý raz pomilovali, a mačkám z Vyšehradného.“ Treba ešte niečo dodať? Nie, stačí čítať...

(mab)

MEDAILÓN

Od Tatier cez Tibet, od tropickej džungle cez Antarktídu až po stolový horu Chimantá. To je veľkolepý záber pre cestovateľa a filmára. Pavol Barabáš si svoje cestovateľské a filmárske sny plní s uvzatou tvorcov, ktorý chce niečo ostatným ľuďom povedať, priblížiť im zázračné zákutia sveta, kam by sa pravdepodobne nikdy nedostali, a osláviť prírodu a ľudí na planéte zvanej Zem.

Slovenský filmár svetových kvalít

Narodil sa 13. septembra 1959 v Trenčíne. Strednú školu pre „kádrový nedostatok“ svojho otca musel absolvovať v Tvrdosíne. Na vysokej škole bol jeho pedagógom horolezec J. Psotka. Dokonca u neho aj jeden čas býval a práve on ho „zaštepil“ láskou k dobrodružstvu. Už ako študent robil nosiča na Zbojnícku chatu. Potom nasledovali roky tvrdej driny, keď Pavol Barabáš objavoval pre svet a vnímavých ľudí zázračné zákutia prírody. Nakrúcal v neprístupnej divočine, v dravých riekach, na ľadových štítoch i v hlbokých jaskyniach ďaleko od civilizácie. Rád vyhľadáva príbehy, v ktorých hrdina ide až na hranicu svojich možností. Fascinuje ho každé stretnutie s cudzou kultúrou. Priťahujú ho územia tibetského budhizmu, ale i prírodných ľudí ukrytých hlboko v džungli. Jeho filmy sú o tom, ako by sa človek mal správať k tejto zemi. Vyžarujú lásku a úctu k prírode, obrovskú duševnú silu a morálne postulaty. Za svoje filmy, a je ich vyše tridsať, dostal vyše dvesto ocenení doma i v zahraničí. Je držiteľ prestížneho ocenenia Krištáľové krídlo, ktoré každoročne udeľujú výrazným osobnostiam Slovenska. V roku 2006 mu udelili Cenu Únie slovenských televíznych tvorcov a Literárneho fondu za dlhodobý prínos k audiovizuálnej tvorbe s environmentálnou tematikou. Je viceprezident Slovenskej filmovej a televíznej akadémie. Pavol Barabáš nedávno oslávil päťdesiate piate narodeniny. V mene redakcie, ale aj jeho vďačných divákov mu blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Ludia, ktorí zarábajú viac, ako je trojnásobok priemernej mzdy, prichádzajú o vlasy omnoho skôr ako ostatní. Zarážajúcu informáciu priniesol britský bulvárny plátok Daily Telegraph. Skúsme si premeniť túto do pekla volajúcu informáciu na slovenské reálie. Napríklad Braňo Mojsej s jeho hviezdou rockovou kariérou dáva bulváru úplne za pravdu. Je v pohode. Vlasy má. A má aj po stresoch, keďže exmanželka sedí v štátnom zariadení. Venuje sa hudbe, ktorú nikto nepočúva. Píše pamäť, ktoré nikto nečíta. Zabávač a rozplakávač Vilo Rozbo-

ril však dokazuje, že rednutie pobelavého kaderia pod jeho svätožiarou spôsobili stresy. Konkurencia Markízy, teda koľbiskí hŕňní chlapci z JOJ, ho dali opäť na obrazovky. Oci-

tom nosiť pri srdci ako Mečiar?

Viliam je stále viac na porážku. Na vankúši mu zostávajú spotené a opustené kadere vlasov. Nečudo, lebo sa budí na

Prečo úspešní muži takmer vždy plžnu

tol sa v televíznom Siedmom nebi. A po začiatkovej radosti prichádza šok. Najprv si kladie nesmelé otázky: „Budú ma vyplácať jojovníci ako ich konkurencia, kým ju to nenahnevalo? Budem zase tam hore na nebesiach, ako sa na mňa patrí? Budú hľadať babičky moje posvätené fotky na pútach bez rozdielu na ich konfesiu a po-

každé pipnutie mobilu. Strhne sa a so strachom si kladie teraz už výnimočne závažné otázky: „Je to len SMS správa alebo výpis z banky? Prišli peniažťoke? A či vari neprišli? A keď neprišli, to ako si to svet dovoľuje? A keď vari eurička prišli, dosť ich je, aby ich bolo viac ako treba?“ Chudák Viliam ako všetci ľudia s nadpriemernými zárob-

bude ho treba komplexne repasovať? Iba zmohutniť pokrývku hlavy...

Vlasy totiž rednú „úspešným“ mužom vtedy, keď sú v strese. U žien to neplatí. Dôkazom sú všetky vystresované rýchlo kvasné slovenské televízne celebrity, ale aj ich predchodkyne, čo sa v šou biznise kvasia viac, ako je pri-

rodzené pre vek našej planéty. Po celom stresujúcom dni, keď treba ohovoriť čo najviac kolegýň, ktoré by mohli vyfúknuť kšeft. Keď je treba škeriť sa a podlizovať ľuďom, ktorých z duše nenávidia, ale potrebujú ich. Keď je vlastne nutné po celý čas presviedčať všetkých naokolo, že ony ani na toaletu nepotrebujú ísť, lebo žijú z rosy. Aby ste rozumeli, podľa britskej bulvárnej tlačoviny dve tretiny pánov ľudstva plžnu preto, lebo za mohutný vlasopád môžu ich gény. Medzi ženami je len tretina nositeľkami vypadájúceho genofondu. Videli ste niekedy plešatú speváčku? Že nie, len bradatú...

Milan ZEMO

PROFILOVÁ ČRTA

Ustálené slovné spojenia, ktorými vlastne príslovia, porekadlá a úslovia sú, tvoria krv materinského jazyka, jeho krásu, veľbu a tajomnosť. Túto peknú myšlienku si hodno pripomínať vždy, keď sa v kultúrnom kalendári objaví meno Adolfa Petra ZÁTUREC-KÉHO. Príslovia patria medzi veľmi staré prejavy ľudovej kultúry. A aj preto by sme sa často mali vracať k úsiliu, cez ktoré sa nám zachovali tie naše – slovenské. A to tým skôr, že so zbieraním a s vydávaním tohto slovného bohatstva folklóru je späť meno muža, rodáka z Liptovskej Sielnice – Adolfa Petra Zátúreckého.

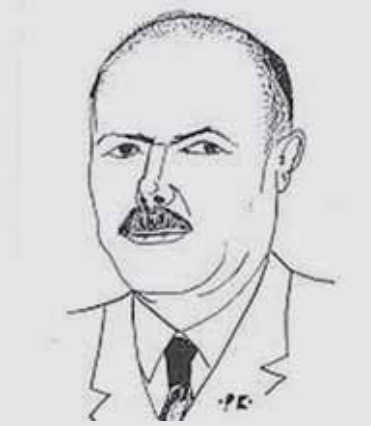
Krv jazyka

Tento chýrny zberateľ ľudovej slovesnosti sa narodil pred sto sedemdesiatimi siedmimi rokmi – 25. novembra 1837. Podľa rodinnej tradície zvolil si aj on učiteľskú dráhu. Po menších zastávkach sa usadil a väčšinu svojho života prežil ako miestny učiteľ v Brezne, kde pred sto desiatimi rokmi – 1. júla 1904 – aj zomrel a tu je i pochovaný.

Tento jazykovedec, publicista a pedagóg bol zároveň i poeta (Hájček, 1897), prozaik (Tomáš Nápravník, 1873), pedagóg, národnokultúrny pracovník, zostavovateľ a autor učebníc, autor literatúry pre deti a mládež. Obsiahlymi zbierkami Slovenské hádanky (1894) a Slovenské príslovia, porekadlá a úslovia (1897, 1965, 1974) zavŕšil Zátúrecký svoju neúnavnú, vyše tridsaťročnú zberateľskú prácu a vôbec svoje mnohostranné životné dielo. Vo svojej horlivej zberateľskej vášni nadviazal na vyše dvadsaťročnú zberateľskú tradíciu u nás, ktorú doširoka rozvinula najmä štúrovská generácia. Využil folklórny materiál všetkých dovtedajších prístupných kolekcii slovenských prísloví, zorganizoval pomerne široký okruh spolupracovníkov a prispievateľov najmä z radov slovenskej vlasteneckej inteligencie, usilovne si zapisoval a zhromažďoval ľudové múdrosti a folklórny materiál. Takto sústredil trinásťtisíc prísloví a podobných slovesných útvarov, rozdelil ich do väčších tematických skupín, zatriedil ich abecedne i podľa vecného obsahu, mnohé príslovia okomentoval, a tak pripravil obsiahle dielo na vydanie.

Nezičlivé pomery pre slovenský kultúrny život po zatvorení Matice slovenskej na dlhé roky odsunuli vydanie zbierky, pri ktorej Zátúrecký vynaložil priam nadľudskú námahu a obrovskú trpezlivosť. Jeho celoživotnú prácu napokon vydali v Čechách – Česká akadémia v Prahe, a to v roku 1897s určením skôr pre českého čitateľa. Zátúreckého Slovenské príslovia, porekadlá a úslovia sú našou najväčšou, najúplnejšou a odbornou najlepšie pripravenou zbierkou prísloví. Nemali by preto chýbať v knižnici ani jedného slovenského spisovateľa, básnika, prekladateľa, mal by ju mať každý kultúrny človek, ktorý pracuje so slovom. Tretie vydanie vyšlo v roku 1974 vo Hviezdoslavovej knižnici a už dnes by sa žiadala reedícia tejto nenahradiiteľnej knižky.

Pavol M. KUBIŠ
Kresba: autor

Ján Mallý-Dusarov sa priaznivejších časov pre národ nedočkal

Príkladný mecenáš slovenskosti

Vilma KOZOLKOVÁ – Foto: archív SNN

Devätnáste storočie na Slovensku sa vyznačuje tým, že kým hornatá Orava mu dávala poväčšine literátov a jazykovedcov, z jeho najzápadnejšej časti prichádzali do zápasov za veci národa politici, novinári i národohospodári. Ako v roku 1933 smutne sumarizoval Konštantín Čulen, našich národných buditeľov by sme mohli zaradiť do dvoch kategórií – o jedných sa píše zle, na druhých sa zabúda...

Ján Mallý-Dusarov by podľa toho mohol naraz patriť do obidvoch kategórií. Vedia súčasní novinári o tejto poprednej novinárskej osobnosti 19. storočia? Známy literárny historik Albert Pražák ho ešte v roku 1932 nazval „hunaristom“. Keď sme sa naslovovzatého znalca starších dejín slovenskej literatúry doc. Michala Eliáša pýtali, či týmto označením Pražák trochu Mallému neublížil? Jeho odpoveď znela: Nie trochu!

■ JAZYKOVÝ TALENT

Ján Mallý-Dusarov bol slovenský dejateľ, kňaz, novinár, vydavateľ, vysokoškolský učiteľ, cirkevný hodnostár – mecenáš všetkého, čo dýchalo slovenskosťou. Je to pozoruhodný vlastenec, na ktorého si aj pri príležitosti stoosemdesiateho piateho výročia jeho narodenia treba spomenúť. Kultúrny činovník František Richard Osvald (1845 – 1926), dobrý znalec dobových slovenských reálií, po Mallého smrti v roku 1903 napísal: „Mravné i hmotné po-

zdvihnutie slovenského ľudu, kultúrna a politická aktivita v jeho prospech boli ciele, za ktorými sa uberalo jeho ťlachatné snaženie. Dr. Mallý v tomto nepoznal hraníc činnosti a obetavosti a nikdy nehladel svojho zisku.“

Narodil sa v Skalici 26. augusta 1829 v národne uvedomelej rodine. Už ako študent svojimi vedomosťami vysoko prevyšoval spolužiakov. Popri slovenčine a maďarčine sa naučil hebrejsky, nemec-ky, francúzsky a anglicky. Študoval v rodnej Skalici, Bratislave a od roku 1846 filozofiu v Trnave. Po vypuknutí revolúcie v roku 1848 odišiel domov, ale tu sa dostal na listinu „nebezpečných“, pretože skalický župan Koreska nebol Slovákom naklonený. Zavážalo to šibenicu, a tak preoblečený za sedliaka ušiel do Hodonína. Po neslávnom páde maďarskej revolúcie ho poslali do viedenského Pázmanea, kde sa dostal do kontaktu s mladými teológmi iných národov a tu začal projektovať podľa svojich predstáv nový život na Slovensku. Plány to

boli veľkolepé, aj keď dobre vedel, čo treba urobiť na ich uskutočnenie – v prvom rade na Slovensku prebudiť vlastnú, národnú inteligenciu.

■ MLADÁ KRV

V roku 1852 Mallého vysvätili za kňaza a stal sa kaplánom v Banskej Štiavnici. V tom čase iniciuje stretnutie mladej slovenskej inteligencie na komjatickej fare. Tamojší, o niekoľko rokov starší farár Caban s radosťou privítal „mladú slovenskú gardu“. On sám predtým zkladal spolky miernosti, pracoval na hmotnom i mravnom povznesení slovenského ľudu. Dokonale ovlá-

dal osem svetových jazykov a dobre poznal nielen našu, ale i svetovú literatúru.

Dva dni sa tu radili, ako zabrániť hŕnemu odnárodňovaniu slovenskej inteligencie a ako pomôcť ubitému národu. Pracovali v troch sekciách: vedecko-literárnej, sekcii pre materiálny dobrobyt a sekcii pre sociálno-mravné problémy. Mallý zvlášť nástojil na ovládaní cudzích jazykov pre kontakt a konfrontáciu s okolitým kultúrnym svetom. Latka bola položená smelo a vysoko, odhodlanie bolo veľké.

O schôdzke sa však dozvedeli úrady, Cabana obžalovali u biskupa. Keďže to bola len priateľská schôdzka a nebol dôvod na zá- krok, nastúpil tichý teror na mladých, ktorí sa na nej zúčastnili. Terčom útokov sa stal Caban, ktorý vraj „z kazateľnice verejne ohlasuje túžbu po spravodlivosti a pravde, a tá predsa je!“. Šesť rokov sa Caban zúfalo bránil, stálo ho to päťstoštyridsať zlatých... Trpeli aj ostatní, a tak nie div, že trpeli v strachu a postupne cúvali z prednej línie. Mallý sa ocitol osamotený. „Vrúčne a dojemné“ sú listy, ktoré dostáva od oslovených: „Moje túžby a nezmerateľná láska k môjmu národu šľahá do najhlbších záhybov môjho srdca, predsa odpusťte, milý brat, keď bez okolkov vyznám, že vami navrhovanú úlohu na tento čas prevziať nemôžem. Moji nepriatelia čakajú na najmenšiu zádrapku. Neľakám sa síce, ale uznávam za dobré dočkať čas priaznivejší.“

Ján Mallý sa priaznivejších časov nedočkal. Skonal 19. septembra roku 1902 v Ostrihome...

Životný a tvorivý údel Jána Gála-Poddumbierskeho

Predlho pil z kalicha utrpenia

Pavol M. KUBIŠ – Foto: archív SNN

„Keď som v prvú augustovú nedeľu roku 1939 sa prebúdzal, už v polospanku, takmer vo sne, mal som pocit, že niečo nie je v poriadku. Všetko ma bolelo, ešte aj to ukrutné ticho okolo mňa. Dlho som neotváral oči v tušení, že keď ich otvorím, už mi neostane ani iskierka nádeje, len tie štyri šedivé bezútešné steny. Kdesi hlboko v podvedomí som počúval klepot kolies vlaku, potom škripanie brzd...“

– Pán notár, budeme vystupovať. Už sme v lave...“

Tak sa začína scenár pásma, ktorý sa mi pred pätnástimi rokmi dostal do rúk. Približoval životný a tvorivý osud slovenského národovca, spisovateľa a publicistu Jána Gála-Poddumbierskeho. Pásmo pred rokmi uviedli divadelní nadšenci z Banskej Bystrice v Lopeji (dnes súčasť Podbrezovej), v dedine pod Dumbierom, kde sa spisovateľ pred sto dvadsiatimi štyrmi rokmi – 14. februára 1890 – narodil, kde vyrastal ako sirota a prišiel sa rôznym robotám a remeslám. Začas bol pastierom, obuvníkom, ba i obchodníkom a potrebné vzdelanie získal ako samouk. Až v roku 1918 absolvoval notársky náukobeh a nastúpil ako podnotár v Dolnej Lehote. Od roku 1921 až do dôchodku v roku 1950 bol notárom v Domadiaciach, Santovke, Brhlovciach i hlavným notárskym tajomníkom MNV v Trnave. Po roku 1945 tu pracoval aj ako

notár v Spolku svätého Vojtecha. Do slovenskej i krajanskej tlače prispieval už od roku 1909. Spomenúť môže- me Národné noviny, Slovenský denník, Slovák a periodiká vychádzajúce v Rakúsku, Kanade či v USA. Určite nie je záhada, prečo si vybral prímenie Poddumbiersky. Svoje príspevky však podpisoval ešte ďalšími, vari dvadsiatimi pseudonymami. Napísal a vlastný nákladom (!) vydal tri pozoruhodné publikácie. Už názvy o nich dosť napovedia a prezradia – Spomínajme otcov a osvecovateľov národa, 1. – 2. (Bratislava, 1936; Trnava, 1948). Ešte predtým po roku 1918 vydal kalendárové črty Statoční zloději a iné rozprávky zo života slovenského ľudu (Ružomberok, 1923). Mal to byť prvý zväzok jeho zbraných spisov, no vyšiel len tento prvý zväzok... Za príspevky napísané do slovenských novín v Amerike ho v roku 1939 internovali v lave. Zážitky z väzenia zachytil v knihe Z ka-

lica utrpenia (Komárno, 1947). V dobovej tlači sa objavilo aj takéto „ocenenie“ Gálových príspevkov: „Človek, ktorý sa v amerických národných novinách podpisuje ako Martin Ustáros- tený ide vo svojej stareckej zaťatosti a zadubenosti naozaj ďaleko... V každom článku dokazuje, že na Slovensku nie Slováci, ale maďaróni vládnu. Podľa jeho zhasinajúceho rozumu Slovákom je len ten, kto bol v roku 1914 členom Muzeálnej spoločnosti. ... V jeho podaní každý slovenský minis- ter je v službách Budapešti a zlo- dej. ... Nie div, že takéto nactiufhačské listy ochotne otláčajú skoro všetky časopisy v Amerike a Kanade, lebo veď „dobrý kresťan, katolí- k, starý národovec“ to takto píše...“

Ján Gál sa vo väzení ocitol niekoľkokrát. Iróniou osudu je, že vždy iba preto, lebo bol pravoverný Slovák a Slovan. Nič inšie nespáchal. Nie je vôbec dôležité, kedy a v akých politických pomeroch ho väznili. Nejde

o čas, ale o spôsob a systém. Trestnice a utrpenie v nich sa bez ohľadu na storočie a politické zriadenie podoba- jú ako vajce vajcu. Vždy sú predovšetkým mučiarňami ľudského ducha.

Gálova literárna obžaloba má nadčasovú mieru a zmysel. Je to výkrik o tom, ako dokáže Slovák Slovákovu robiť zo života peklo a nepretr- žité, neutíchajúce bolesti. Nie údermi palicou, ale jazykom. Také rany sa nikdy nezahojú.

Aj keď do fondu slovenskej literatúry nepriniesol podstatnejšie hodnoty, má v ňom svoje miesto. Umrrel pred polstoročím 23. apríla 1964 v Trnave.

POZNÁMKA

Pri terajšom storočí vypuknutia prvej svetovej vojny rozhlas vyzýval pamätníkov, aby oboznámili slovenskú verejnosť so zaujímavými zážitkami, okolnosťami i atribútmi, viažucimi sa na túto dejinnú udalosť. Môj starý otec bol ako vojak c. a k. armády nasadený do bojov v Karpatoch 15. marca 1915. Osemnásteho marca 1915 večer maďarskí dôstojníci popíjajúc oslavovali cisára Františka Jozefa...

Situáciu využili istí Česi a upovedomili Rusov, ktorí zaútočili, pričom môjho starého otca po výbuchu delostreleckého granátu zasypala zemina tak, že len nohy mu zostali voľné, a tak sa vyhrabal spod zeme. Keď si z hlíny oslobo-

dil aj hlavu, už na neho puškou mieril ruský vojak a velil: „Stupaj, pán!“ Stal sa zajatcom a s ostatnými, čo padli do rúk Rusov, ich dopravili na Sibír. Pracovali na magistrále, ale aj ako sluhovia u chazajov – stat-

li do československých légii. Časť Slovákov však do légii nevstúpila. Prečo?

Ako zajatci žili Slováci na Sibíri v pomernej zhode so zajatcami rôznych národov, okrem Čechov, s kto-

Sibírske reminiscencie

károv, gazdov. Prešli mestá Omsk, Tomsk, Čelabinsk, Krasnodar a Irkutsk. Keď zajatci pracovali v Irkutsku, prišiel Štefánik a môj starý otec stál nastúpený s ostatnými slovenskými a českými zajatcami na námestí. Generál Štefánik v prejave hovoril o žalári národov v Rakúsko – Uhorsku a nastávajúcom rozpade tohto štátneho útvaru a vykreslil spoločný štát Slovákov a Čechov. Záver Štefánikovej reči vyznel ako apel, aby vojnoví zajatci vstupova-

rymi sa často dostávali do konfliktov, a tie sa veru neraz končili aj bitkami, najmä pre nadávky „blbej Slová- vák“, „slovenský vole“. Slováci tiež neznášali chvastavé výroky niektorých Čechov v tom zmysle, že „kdo je Čechem, bude po vojne pánem púl Evropy.“ Pracovník Slovákom sa tiež priečilo české „málo de- lať a moc vydelať“, čo im pretrvalo až do dneška. Už vtedy si slovenskí zajatci kládli otázku, aké to bude spo- lúžitie Slovákov a Čechov v budú-

com spoločnom štáte, keď sa k Slo- vákom ešte pred vznikom tohto štá- tu správajú arogantne a povýšenec- ky? Slováci preto nevstupovali do čs. légii najmä v tých vojenských lágroch, kde boli internovaní spolu s českými zajatcami.

No a veru to spozušenie Slovákov s Čechmi sa pre nadradenosť Čechov v unitárnom štáte nemohlo zachovať. Slovensko bolo pre Čechov kolóniou, ako to jasne stojí v Otto- vom obchodnom slovníku z roku 1925 na strane 1 217: „Keď Sibír je kolóniou Ruska, prečo by nemohlo byť Slovensko českou kolóniou.“

Zážitky môjho starého otca z nedobrovoľného pobytu a zo živo- ta vojenských zajatcov na Sibíri som sa usiloval z rozhovorov s ním opi- sať čo najvernejšie.

Peter KOŠTÚR

Vzniká nová športová tradícia O pohár kráľa Rastislava Matičný futbalový turnaj mladých

Ing. Marta BULLOVÁ, predsedníčka MO MS Bratislava I-Staré mesto

Pri príležitosti osláv 1 150. výročia príchodu Konštantína (Cyrila) a Metoda na naše územie, ktoré boli v roku 2013, Miestny odbor Matice slovenskej založil tradíciu organizovania futbalového turnaja O pohár kráľa Rastislava. Tento rok sa turnaj uskutočnil opäť a bol vydarený.

Kráľ Rastislav bol významný panovník, politik, diplomat a svoj život zasvätil boju za nezávislosť svojej riše – našich predkov. Na jeho počesť Miestny odbor Matice slovenskej Bratislava I-Staré mesto zaradil do svojich plánov každoročne organizovať futbalové turnaje o Pohár kráľa Rastislava pre mládežnícke družstvá a vyzdvihnúť pri športových akciách historický, duchovný a morálny aspekt našich dejín a oboznamovať s našou históriou mladú generáciu.

■ TISÍCKA DIVÁKOV

Tohtoročný II. ročník futbalového turnaja bol zorganizovaný pre dve vekové kategórie: A sa hrala v areáli FK Malinovo a B v areáli FKM v Karlovej Vsi na Molecovej ulici. Prínosom tohtoročného turnaja bola súťaž muž-

stiev o cenu fair play, v ktorej mužstvá súťažili o desať futbalových lôpt. Cenu fair play získalo mužstvo FKM Karlova Ves.

V rámci turnaja v každej kategórii vyhodnotili najlepších hráčov, strelcov a brankárov. Do zápolenia a činnosti na turnaji sa zapojilo dvestopäťdesiat záujemcov (hráči, tréneri, rozhodcovia, organizační pracovníci, zdravotná služba). Účastníkov turnaja prišlo podporiť napriek nie veľmi prajnému počasiu okolo tisíc divákov – priaznivcov športu, sponzorov, členov Matice slovenskej. Všetci účastníci podujatia, vrátane divákov, vytvorili príjemnú atmosféru, za čo treba vysloviť poďakovanie.

■ PLÁNY DO BUDÚCNOSTI

Na to, aby sa mohla takáto nároč-

ná akcia finančne a materiálne uskutočniť, okrem Miestneho odboru Matice slovenskej Bratislava I-Staré mesto prispel Dom Matice slovenskej Bratislava, Národná banka slovenská, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, značnú podporu poskytol súkromný sektor a FKM Karlova Ves, ktorý bol organizačným garantom turnaja. Organizátori veria, že tretí ročník bude taký úspešný ako prvé dva ročníky, na čo sa už teraz tešia a pripravujú.

Výsledky turnaja: 1. miesto – FKM Karlova Ves, 2. miesto – 1. SC Znojmo FK, 3. miesto – RSM Hodonín, 4. miesto – Spartak Myjava, 5. miesto – FC Petržalka. Najlepším hráčom sa stal Samuel Flamík zo Spartaka Myjava, najlepším strelcom Patrik Bogner z 1. SC Znojmo FK a najlepším brankárom Lukáš Sedláček z RSM Hodonín.

GLOSA

Slovo chaos všetci poznáme – ide o neporiadok, zmätok. Je to stav, ktorý svetu vládne, ovláda väčšinu priestoru a väčšinu času. Dlhé desaťročia existovali miesta absolútneho chaosu, z ktorých sa však denne rodil usporiadaný tvar. Boli to redakcie novín. Možno sa v redakciách týždenníkov a mesačníkov dario udržiať väčší poriadok, ale v redakciách denníkov to bolo iba zbožné želanie.

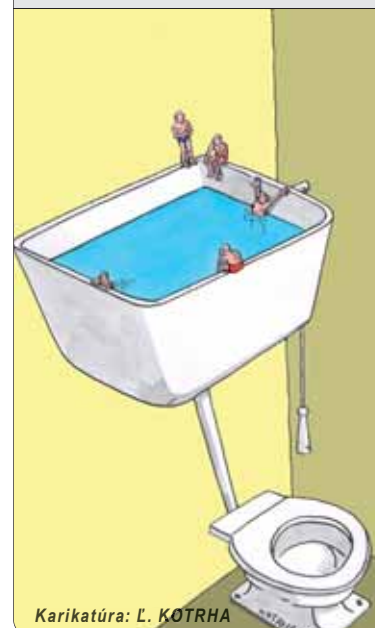
Vysokoorganizovaný redakčný zmätok

Naozaj zvláštny fenomén: Ako sa mohlo z pracovísk s takým vysokým stupňom chaosu vyprodukovať čosi s takým vysokým stupňom racionality a profilácie, ako sú noviny? Zázraky sa predsa len odohrávali, dokonca každodenne! Redakčné miestnosti denníkov pripomínali miesta, kde neplatili fyzikálne zákony: ako keby sa v nich predsa len ustavične strácala hmota. Redaktori tu nepretržite čosi hľadali. Sotva jeden prestal, druhý hneď začal, pričom nenachádzali to, čo práve hľadali, ale nachádzali veci, ktoré hľadali predčorom, ba i pred mesiacom.

Najviac a najčastejšie sa strácali rukopisy, ktoré bolo treba okamžite odovzdať. Najplynulejším redakčným aktom bolo strácanie. Dôkazom tohto javu boli najmä dva redakčné bestsellery: telefónny zoznam a Pravidlá slovenského pravopisu. Najmä pravopisné pravidlá mali tú podivuhodnú vlastnosť, že pravidelne neboli poruke vtedy, keď ich redaktori potrebovali. Pritom principiálne kdesi pod hrubými vrstvami starých novín predsa len existovali! Takéto ustavičné strácanie Pravidiel systematicky vháňalo redaktorov do gramatických rizík a štylistických neistôt.

Vládne takýto chaos aj dnes? V súčasnej ére počítačov? Kdeže! Vládne tu perfektný systém, prúdia tu informácie, ak je elektrický prúd. Stačí kliknúť na vyhľadávacie pojmy či mená, „pozliepať“ fragmenty cudzích textov do „originálneho“ celku a bez škrupúl sa pod takýto text podpísať vlastným menom. Zvlášť sa cení originálny, nenapodobiteľný, pre určitého redaktora charakteristický spôsob zlepšovania a kompilovania. No a pravopis? Čert ho ber!

Milan KENDA

Karikatúra: L. KOTRHA

Komárňanský Dramaťák jubiluje a spolu s Rebelmi hľadá posily Lákavé ponuky divadelníkov a folkloristov

Text a foto: P. ČERNEK, Komárno

Dramatický krúžok Gymnázia L. J. Šuleka v Komárne, známejší pod pomenovaním Dramaťák, si v týchto dňoch pripomína desiate výročie založenia. Pri tejto príležitosti komárňanskí divadelníci vydali publikáciu 10 rokov medzi vami a na 13. septembra pripravili spomienkové podujatie na svojej materskej scéne v Dome Matice slovenskej.

V ten deň približia všetky dôležité medzníky a etapy, kde sa Dramaťák zapísal do života a diania v meste. Riaditeľ D MS Jozef Černek ako hosťiteľ prevedie záujemcov a návštevníkov spomienkami na najväčšie projekty, na ktorých sa zúčastnila bezmála stovka protagonistov krúžkov. Popri stovkách fotografií, kde sa nájdú mnohí súčasníci z Komárna a okolia, si spolu s Junior clubom a so speváčkami z Dramaťáku zaspomínajú na časy Obžinkov, Romea a Júlie, stretnú sa s Titániou, Pukom, skladbami z muzikálu Skrotenie a chýbať nebude ani Snehulienka, Temná Kráľovná a ani jej Zrkadlo.

■ NOVÉ TALENTY

Azda aj toto podujatie, jubileum krúžku, jeho renomé a úspešná

reprezentácia doma aj v zahraničí bude podnetom na to, aby sa do jeho radov prihlásili noví adepti. Dramaťák totiž pripravuje na najbližšiu sezónu nové projekty a hľadajú posily. Konkurz tých, čo chcú vystúpiť na dosky, čo znamenajú svet, a majú viac ako dvanásť rokov, sa uskutoční 20. septembra v Dome Matice slovenskej v Komárne. Krátky životopis a fotografiu treba poslať na email: castingkomarno@gmail.com. Viac o konkurze nájdete na stránkach www.dramatak.sk.

■ REBELI VOLAJÚ

Posily budú v ten istý deň hľadať aj do tanečnej a hudobnej zložky v známom súbore Slovenskí rebeli, ktorí pripravujú svoj program z bohatých slovenských tradícií a mnohými vystúpeniami najmä v zahraničí dokazujú, že folklór vie byť oveľa viac zábavnejší, ako si niekto myslí. Ak radi cestujete, odvážne prijímate výzvy, viete riadne „zamakať“, máte viac ako sedem rokov a ďalšie predpoklady (hudobný sluch, rytmus a hráte dokonca na nejakom nástroji), skúste to so Slovenskými rebelmi. Viac o konkurze nájdete na stránkach www.rebeli.sk.

Čas, keď sa Zahraničná Matica slovenská zapísala do dejín Slovákov Smaragdový medzník matičnej dcéry

Zuzana PAVELCOVÁ – Foto: archiv SNN

V čase, keď hybná sila i duša Matice slovenskej správca Jozef Ciger Hronský odchádzal z centra slovenskej kultúry i zo svojho domova – z Martina, bol pevne presvedčený že na svoju vlasť, korene i matičnú prácu nikdy nezabudne. Na emigračnej púti, v krušných i ťažkých chvíľach v Rakúsku, Nemecku, Taliansku aj Argentíne dozriela v ňom myšlienka založiť dcérsku ustanovizeň Matice slovenskej v zahraničí, ktorá by za vtedajšími česko-slovenskými hranicami slobodne dýchala – pracovala bez obmedzení i neprijaníkov.

Spoločne s bývalými matičnými činovníkmi – so spoluemigrantmi Stanislavom Mečiarom, Františkom Hrušovským, Ferdinandom Hoffmanom, Jozefom Cincikom a ďalšími – hľadal Hronský na realizáciu svojej myšlienky vhodný čas, podporu i zázemie. Pre mnohé prekážky (myšlienková a názorová roztrieštenosť medzi emigrantmi, slabá finančná podpora i nekonceptnosť naplňania spoločných cieľov) dal Hronský svojej myšlienke „krídla“ až v roku 1959.

Bývalý správca MS začal pripravovať podmienky na založenie Zahraničnej Matice slovenskej so sídlom v argentínskom Buenos

Aires až po niekoľkoročných prípravách, a najmä po príslube finančnej podpory od mecéna slovenskosti v Clevelande opáta Teodora Kojiša. Tridsiateho augusta 1959 sa na Hronského impulz stretla v Buenos Aires stará matičná garda i mnohí Slováci. Hronský tu predniesol a ponúkol všetkým slovenským emigrantom i slovenským spolkom celého sveta Ohlas, v ktorom jasne konštituoval myšlienku vzniku Zahraničnej Matice slovenskej: „My Slováci, zídění v Slovenskom kultúrnom spolku v Buenos Aires, (...) sa vyslovujeme za uzatvorenie Zahraničnej Matice slovenskej a privolávame k nášmu slovu všetkých zahraničných Slová-

Jozef Ciger HRONSKÝ

kov dobrej slovenskej vôle. (...) Pán Boh nám v tom pomáhať.“

Jej presnejšie úlohy, ciele i myšlienkové rezíduá vyslovil Hronský už o niekoľko mesiacov – na Vianoce 1959 – v dokumente Nové slovo Slovákom, súčim na Slovo: „Nemožno nepripomenúť, že zahraniční Slováci svojho času dobre chápali úlohu Matice v národe a chceli ju

v zahraničí vzkriesiť, i keď sa oživenie neuskutočnilo, lebo sa nemohlo. Dnes zapisujeme Maticu slovenskú do dejín po tretí raz. Aj keď nie na Slovensku, kde by na život mala mať najvyššie právo, aj keď nie pod tým istým menom a nie v takých rozmeroch, v aké si ju vybudoval národ na Slovensku. I musíme si byť vedomí, že preberáme na seba veľkú zodpovednosť.“

Na jeseň v roku 1959 sa uskutočnilo zakladajúce valné zhromaždenie ZMS, rozbehli sa práce na zostavovaní stanov, ktoré mali vyjsť v prvom čísle časopisu Slovensko, pripravovali sa plány práce i vízie jej ďalšieho rozvoja. Hronský spolu s najužšími spolupracovníkmi úpenlivo čakali na finančnú podporu z USA, aby mohli naplno rozvinúť všetky pripravované aktivity.

Svoje prvé výročie oslavovala ZMS rozpačito i smutne bez toho najpovolanejšieho – bez jej hlavného zakladateľa J. C. Hronského. Trinásteho júla 1960 umrel.

Ludstvo si zaužívalo, že päťdesiate piate výročie od vzniku niečoho významného je také cenné i jágavé ako smaragd. V týchto dňoch sa smaragdovo „sfarbiť“ výročie vzniku ratolesti Matice slovenskej, ktorá pred viac ako pol storočím dostala názov Zahraničná Matica slovenská.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Držme spolu

Keby sa všetkých necelých tridsaťtisíc členov Matice slovenskej postavilo vedľa seba, vytvorili by pomerne dlhý rad, možno dlhý až tri kilometre. Z tej masy zaiste ani len dvaja by sa na seba nepodobali ako vajce vajcu. Sme rôzni: vysokí, nízki, štíhli i neštíhli, mladí i starší, s okuliarmi i bez okuliarov, s vlasmi i bez vlasov, ženy a muži s rôznym typom a stupňom vzdelania, zamestnania a vierovyznania, i bez neho, volíči viacerých politických strán. A predsa by sme stáli v jednom rade, pretože niečo nás spája. Musí to byť veru silná idea, keď prežila už stopäťdesiatjedny rok – pravda, pravda, nikdy to nebola prechádzka ružovou záhradou, Matica vždy mala svoje starosti, problémy, priateľov i nepriateľov, žičlivcov i nežičlivcov.

Verím, že to, čo nás spája, je tá čarovná veta už z našich prvých stanov, ktorú vymyslel najsťôr Janko Francisci a ktorá v súčasnosti svieti aj na priechli matičného sídla v Martine: *Matica slovenská je jednota milovníkov národa a života slovenského. Teda sme milovníkmi vlastne dvoch vecí: nielen národa, ale aj života slovenského. Dobrá téma pre budúcoročnú súťaž v matičnej eseji: čo je to národ a čo život slovenský?*

Skúsme sa na chvíľku zamyslieť. Národ – to je predovšetkým naša reč, členmi národa sme preto, lebo sme sa doň narodili, a vlastne za to ani nemôžeme. Je to vôľa Božia. A život slovenský? To je oná slovenskosť, taký spôsob prežívania, aký inde nenájdeme: tradície, kresťanstvo ako základ kultúry, a dobro, ktoré vyhráva nad zlom. A potom nás nikto nepremôže, my však premôžeme zlo.

Za to, kde sa narodíme, nemôžeme, ale zato, ako sa správame, za to môžeme. Keď ako matičiari chceme – a my chceme! – naplniť čarovnú vetu z našich stanov, musíme sa zjednotiť a držať spolu. A potom nás nikto nepremôže, my však premôžeme zlo.

Odkaz Jozefa Čigera HRONSKÉHO

55. výročie založenia
Zahraničnej
Matice slovenskej

9. októbra 2014,
DK Ružinov, 10.00 h

Prosba aj výzva priamej účastnícky Slovenského národného povstania Načrime do zabúdaných prameňov

Eva KRISTINOVÁ

Pri tomto sedemdesiatom výročí nášho Slovenského národného povstania si vás dovoľím pozvať a vyzvať k vlastným, akoby zabudnutým prameňom živej vody a napiť sa z nej plnými dúškami. SNP, druhé najväčšie protinacistické povstanie v Európe, si to plným právom zaslúži.

Nad hlavami nás – jeho nemnohých ešte žijúcich priamych účastníkov – preletelo už celých sedemdesiat rokov. Na svet prišli už tri nové generácie. Je preto vari najvyšší čas, aby sme sa vymenili zo zajatia zámerne vyvolávaných a nás znevažujúcich a ponižujúcich dohadovačiek. Aby sme odložili cudzie, nám nežičiace okuliare. Lebo ak sme naozaj niekomu niečo dlžní, tak sme dlžní najmä sami sebe. Treba si nám už konečne s plnou zodpovednosťou uvedomiť, že nie sme akýmiisi honelníkmi na cudzích salašoch, ale sme národ, čo má už vyše dve desaťročia svoj vlastný štát.

■ NAŠA POSTAŤ

Tak ako všetky ostatné národy, máme aj my svoje kladné i záporné vlastnosti. Našou úlohou nech teda je tie pozitívne zveľaďovať a na nich stavať a na tých nedobrych popracovať. Ale ak nám chce iný národ alebo spoločenstvo niečo vyhadzovať na oči alebo vyčítať, treba mu slušne, no dôrazne povedať, aby si láskavo najprv pozametali pred vlastným prahom...

Máme svojou bohatú históriu, a preto sme ju ako národ povinní dôkladne vedecky skúmať a študovať, aby sme ju nezaťaženi pohľadmi a stanoviskami inonárodných historikov konečne spoznali neskrtenú – takú, ako naozaj bola a je.

Pokiaľ ide špeciálne o 20. storočie, treba pri jeho hodnotení brať rovnako do úvahy všetky dohody a dohovory, všetky príčiny a súvislosti, a preto aj možnosti rozhodovať a riešiť mnohokrát až nefudsky boľavé problémy a situácie. A v takýchto na ostrie noža vyhranených situáciách museli rýchlo rozhodovať tí, čo stáli na čele. Preto pri tomto jubileu už konečne odmiet-

nime prijímať na seba zodpovednosť za všetko zlé, čo sa vtedy v Európe dialo a udialo. Nevymysleli sme Hitlera, ani sme nepodporovali jeho rozpínanosť, ako to zbabelo na jeseň v roku 1938 urobili vtedy ešte naozaj veľké mocnosti – Británia a Francúzsko. Nevymysleli sme ani fašizmus, ani nacizmus, ani holokaust.

■ SPRAVODLIVÝMI OČAMI

O našom SNP, ako aj o našej prvej Slovenskej republike sa toho veľa a kadečo popisalo i nahovorilo. Vylievali sa vedrá spiny. Preto je už naozaj najvyšší čas skončiť s týmito červotočskými nepatričnými spôsobmi a začať sa správať, ako sa patrí na zodpovedných občanov vlastného štátu: Čiť a vážiť si samých seba!

Poznajme vtedajšiu Európu takú, aká naozaj bola. Iba vtedy, keď budeme pri jej skúmaní dôslední, konečne sa nám podarí vidieť i samých seba spravodlivými očami. Akokoľvek to niektorí nebudú radi počuť, ale ak im ide o Slovensko a odložia tvrdohlavé predsudky, naozaj úprimne a hlboko sa zamyslia, konečne si uvedomia, že naše SNP i naša po porážke bečkovského Poľska na jeseň 1939 prvá Slovenská republika sú spojitý nádobý.

Prvá Slovenská republika po porážke bečkovského Poľska v jeseň 1939 zachránila náš národ pred roztrhaním medzi hitlerovské nacistické Nemecko a horthyovské fašistické Maďarsko. Nebyť prvej Slovenskej republiky neboli by mali šancu sa zachrániť desaťtisíce ľudí. Či už šlo o Čechov utekajúcich z Protektorátu alebo u nás útočisko hľadáajúcich utečencov z nacistických koncentračných táborov. Prezident prvej slovenskej republiky Dr. Jozef Tiso udelil výnimky,

ktorými sa zachránilo tridsaťtisíc našich židovských spoluobčanov (aj keď niektorí z nich na jeseň 1938 v dvojtisícovom zhromaždení pred hotelom Carlton žiadali pripojenie Bratislavy k horthyovskému Maďarsku). Vďaka prezidentovi ich nepostihol krutý osud tých ostatných, z ktorých, žiaľ, veľmi mnohí zahynuli v koncentračných táboroch.

■ JEDNÝM DYCHOM

Zabitie každého človeka je zločin, z ktorého sa nikto nemôže vyvinuť. Ale to platí pre celú Hitlerom ovládanú Európu. Je však našou povinnosťou hovoriť aj o tom, že naši ľudia prenasledovaným židovským spoluobčanom pomáhali, ako mohli a vedeli. Aj preto sú Slováci na počet obyvateľov v prvej Slovenskej republike (okypenej o južné Slovensko) najpočetnejší nositelia izraelského vyznamenania Spravodliví medzi národmi. Vďaka prvej Slovenskej republike sme mali armádu a tiež aj armádne sklady, čo vytvorilo materiálne podmienky na prípravu protinacistického povstania.

Obraciam sa na všetkých Slovákov: staňme sa pri tomto našom sedemdesiatom výročí SNP hrdými občanmi našej druhej Slovenskej republiky, múdrymi hospodármi vo vlastnom dome. Podajme si uzmierené ruky a prestaňme byť sami sebe najväčšími nepriateľmi. Napime sa smelo zo žriediel našej živej vody a dôstojne zdvihnime hlavu vo vedomí, že naša prvá Slovenská republika vznikla najmä preto, aby zachránila náš národ pred naň valiťou sa hmatateľnou hrozbou jeho zániku a naše SNP bolo otvoreným prejavom protinacistického zmýšľania slovenského národa. A povedzme to jedným dychom.

Autorka je bývalá herečka, čestná predsedníčka 1. MO MS.

V Budmericiach zorganizovali štvordňový divadelný festival KasiopeaFest

Neúnnavné budmerické matičiarky

Obdiv a úctu si za svoju nezištnú prácu zaslúžia členky Miestneho odboru Matice slovenskej v Budmericiach. Už roky sú nositeľkami a propagátorkami nielen ľudovo-výchovných tradícií vo svojej Budmerickej izbičke, ale cieľavedome sa podieľajú na osvetovej činnosti v obci.

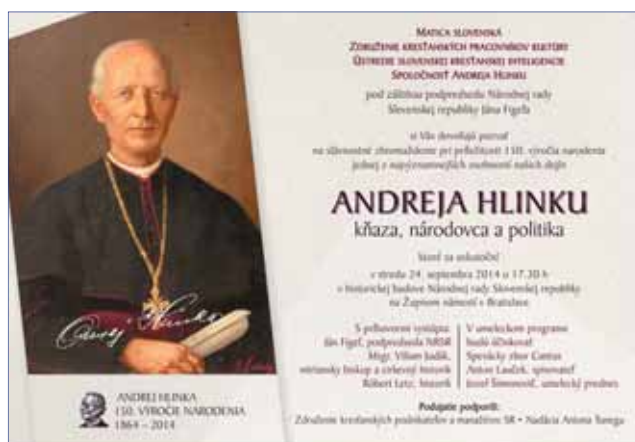
Tohtoročnou rekonštrukciou nevelkých priestorov svojej, familiárne nazývanej „izbičky“ vytvorili ešte lepšie podmienky na usporiadávanie príťažlivých náučno-vzdelávacích podujatí. Pri nedávnom otvorení obnovenej národopisnej expozície pripravili pod vedením predsedníčky MO MS Alenky Kadleckovej výstavu fotografií a scénárov budmerických divadiel od roku 1896 až do súčasnosti. Expozíciu priam na profesionálnej úrovni otvorili pri príležitosti štvordňového letného divadelného festivalu, zorganizovaného miestnymi divadelníkmi z divadla Kasiopea, za účinnej pomoci obce, osobnej angažovanosti starostu Jozefa Savkuliaka a spolupráce s ďal-

šími ochotnými pomocníkmi z obce. Výstava je svojím spôsobom jedinečná. Vyše sto dobových dokumentov, fotografií a scénárov prezentuje viac ako storočnú históriu ochotníckeho divadla v Budmericiach. Osobnosti režisérov, hercov, ktorí dedinským divákom prinášali radosť a rozptýlenie po ťažkej roľníckej práci. Zachovalo sa veľa originálnych scénárov hier Ferka Urbánka i ďalších autorov, ktoré vychádzali v edícii Slovenský divadelný ochotník v roku 1920 a neskôr v edícii Urbánkova divadelná knižnica pre mládež. Krásny medailón vytvorili miestnemu režisérovi a hercovi Michalovi Kunákovi, ktorý sa divadlu v obci sa venoval vyše päťdesiat ro-

kov. Nechýba ani fotogaléria z predstavení súčasného divadla.

V rámci štvordňového divadelného festivalu KasiopeaFest 2014 sa konal aj alegorický sprievod obcou účinkujúcich z devätnástich divadelných a hudobných súborov zo západného i stredného Slovenska s rôznymi dramatickými a hudobnými žánrami. Všetci sa predvedli v pestrých dobových kostýmoch a zostavili na prehliadku historických dokumentov o budmerickom divadelníctve knihu – scenár divadelnej hry miestneho autora a režiséra Marcela Olšu s názvom Hra na princeznú – a zároveň ju „pokrstili“ ľudnými kvetmi.

Milan BUŠO

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač: Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVAŇEC, Drahoslav MACHALA. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografiu i nevraciam. MČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.

PRIPOMÍNAME SI

20. septembra

– pred sedemdesiatimi rokmi americké lietadlá bombardovali Malacky (1944) – kasárne nemeckého letectva a neďaleké letisko; niekoľko domov bolo poškodených a boli aj obeť na životoch

– pred tridsiatimi piatimi rokmi zomrel prezident ČSR Ludvík Svoboda (1895 – 1979)

– desať rokov od smrti slovenského lekára, disidenta a diplomata Antona Neuwirtha (1921 – 2004)

21. septembra

– stopäťdesiat rokov čo sa na Kysuciach narodil Bartolomej Lippay (1864 – 1920), maliar slovenskej krajiny a miest, ktorý sa už v mladom veku stal pápežovým portrétistom a neskôr osobným maliarom cisára Františka Jozefa

– pred sedemdesiatimi rokmi sovietska armáda obsadila Kalinov, prvú obec na slovenskom území

22. septembra

– dvesto rokov od narodenia Daniela Bôrika (1814 – 1899), myjavského hlavného slúžneho, ktorý sa stal tajomníkom revolučnej Slovenskej národnej rady

– stodevätidesiat rokov uplynulo, čo český národný buditeľ a jazykovedec poslal v roku 1824 Jánovi Kollárovi list so slovami: „Vaše Slávy dcera najlepšie toho roku plod, všudy a všem se líbí...!“

23. septembra

– v roku 1944 americké letectvo podniklo druhý vzdušný útok na Bratislavu, tentoraz bez vážnejších následkov; sedemdesiate výročie

24. septembra

– pred sto osemdesiatimi rokmi zorganizoval Gašpar Fejérpataky-Belopotocký prvý národný výstup na Kriváň (1834) – sedemdesiat rokov od oficiálnej návštevy ríšskeho vodcu SS H. Himmlera v Bratislave v roku 1944

– tridsať rokov od smrti spisovateľky Zuzky Zgurišky (1900 – 1984), vlastným menom Ludmila Dvořáková, z diel spomenieme sfilmovaný román Bičianka z doliny, trilógiu Mestečko na predaj, Metropola pod slamou a Zbojnícke chodníčky, humoresky v rozhlase a preklad Haškovo románu Osudy dobrého vojaka Švejka do slovenčiny

25. septembra

– pred tristo rokmi (1714) v Rábe (dnešný Győr) stali hlavu Juliane Korponaiovej, známej Levočskej bielej panej

– pred sto šesťdesiatimi piatimi rokmi zaviedli u nás výnosom cisára Františka Jozefa poštové známky, pošta musela doručiť list do desať míľ v deň podania, zásielka do vzdialenejších miest na druhý deň

– pred sto piatimi rokmi sa narodil najvýznamnejší predstaviteľ hudobnej tvorby na Slovensku Eugen Suchoň (1909 – 1993), autor oper (Krúňava, Svätopluk...), symfonických diel, chorálových skladieb a kantát

– predseda Matice slovenskej, významný slovenský ekonóm, prozaik a spisovateľ literatúry faktu Marián Tkáč má šesťdesiatpäť rokov

26. septembra

– jeden z najlepších slovenských architektov Ferdinand Milučký sa doživa osemdesiatich piatich rokov (spomeňme Krematórium v Bratislave, interiéry Hradu, Dom umenia v Piešťanoch, čs. pavilón Expo 67 v Montreale a i.)

(jč)